

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра педагогіки

М А Т Е Р І А Л И
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ СТУДЕНТСЬКО-УЧНІВСЬКОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА А. МАКАРЕНКА:
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ
до 130-ї річниці з дня народження А.С. Макаренка

Київ – 2018

УДК: 37.011(092)

ББК 74.00

Педагогічна спадщина А. Макаренка: історія та сучасність (до 130-ї річниці з дня народження А.С. Макаренка): зб. матеріалів наук.-практ. студентсько-учнівської конференції, Київ, 6 березня 2018 р. – Київ : НУБіП України, 2017. – 52 с.

Збірник укладено за матеріалами науково-практичної студентсько-учнівської конференції «Педагогічна спадщина А. Макаренка: історія та сучасність», присвяченої 130-й річниці з дня народження А.С. Макаренка, проведеної кафедрою педагогіки гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів та учнів.

Редакційна колегія:

Шинкарук В. Д., д-р філол. наук, проф.; Сопівник Р.В., д-р пед. наук, проф.; Васюк О.В. д-р пед. наук, проф.; Виговська С.В., канд. пед. наук, доц.

Схвалено до друку на засіданні вченої ради
гуманітарно-педагогічного факультету
(протокол № 6 від 08.02.2018 р.)

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за автентичність, достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, покликання на них.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів.

***Навчити людину бути щасливою
неможливо, але виховати її так, щоб
вона була щасливою, можна.***

Антон Макаренко

АНДРУСИК Павло Петрович,
*студент гуманітарно-педагогічного
 факультету, Національний університет
 біоресурсів і природокористування України
 Науковий керівник – СОПВНИК Р.В.,
 доктор педагогічних наук, доцент*

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ ПРОДУКТИВНОЇ ПРАЦІ ЗА МЕТОДИКОЮ А. С. МАКАРЕНКА

Антон Семінович Макаренко 13 березня 1888, Білопілля – 1 квітня 1939, Голіцино – український педагог і письменник, один із засновників системи дитячо-підліткового виховання.

Здійснив у педагогічній практиці дослід, який не має прикладів, масового перевиховання дітей-правопорушників в трудовій колонії ім. М. Горького (1920–1928, під Полтавою, з 1926 в Куряжі поблизу Харкова) і дитячій комуні ім. Ф. Е. Дзержинського (1927-35, в передмісті Харкова). Розробляв теорію і методику виховання в колекти Антон Семенович Макаренко – один із найвідоміших педагогів, який збагатив світову педагогіку, вніс великий доробок у теорію виховання.

У своїй педагогічній роботі А. С. Макаренко виходив з такого положення: «Відповідальність перед дітьми – це відповідальність перед історією; сьогоднішні діти – це завтрашня історія, завтрашнє майбутнє людства, нашої великої справи».

А. С. Макаренко створив два взірцевих педагогічних заклади — колонію Горького («Педагогічна поема»), комуну ім. Дзержинського («Прапори на баштах», «Марш 30-го року»). Тисячі правопорушників, дітей без нагляду не тільки підняв «з дна» життя, але й повернув до життя, виховав їх передовими громадянами нашої Вітчизни.ві, теорію сімейного виховання.

Виховання – це дуже важлива складова частина педагогічного процесу. Виховання має свій зміст, свої принципи. Здійснюється воно за допомогою специфічних форм, методів і прийомів. Тому в педагогічній науці сформувався самостійний розділ – теорія виховання поряд із загальними основами педагогіки, теорією навчання (дидактикою) та школознавством.

Слово «виховання» є похідним від слова «ховати» або «вирощувати». В українській народній педагогіці воно спочатку вживалося в значенні оберегати від небезпеки – наприклад, хвороби, каліцтва, смерті, шкідливого впливу. Пізніше слово «виховання» означало вирощувати дітей, навчати їх правил поведінки.

Виховання – це процес цілеспрямованого і систематичного формування особистості, зумовлений дією багатьох факторів.

Процес виховання – це система виховних заходів, спрямованих на формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості.

Виховання (за А.В. Петровським) – це діяльність з метою передачі новим поколінням суспільно-історичного досвіду, планомірний і цілеспрямований вплив на свідомість і поведінку людини з метою формування відповідних установок, понять, принципів, ціннісних орієнтацій, що забезпечують необхідні умови для її розвитку, підготовки до суспільного життя і трудової діяльності.

А. С. Макаренко здійснював перевиховання шляхом залучення вихованців не тільки до побутового самообслуговування, а й до рентабельної продуктивної праці. Це забезпечувало можливість не лише фізично вижити, а й формувати у вихованців оптимістичний погляд на свою подальшу долю. Адже вони знайомилися з реальними виробничими відносинами, отримували надійну професію, організаційні навички, досвід взаємовиручки, відчуття захищеності у колективі і суспільстві.

Перетворення виховних закладів – колонії і комуни – у виробничі колективи є досить повчальним. Економічна скрута примусила А.Макаренка поспішити з залученням вихованців спочатку до аналога натурального господарства і до підробітків у сусідніх господарствах. А згодом, завдяки професіоналізму агронома колонії М. Фере (прототипу Шере у «Педагогічній поемі») та використанню високопродуктивних порід свиней і кращих сортів зернових, овочів і фруктів, колонії вдалось домогтись рентабельності власного сільськогосподарського виробництва.

Перехід А. С. Макаренка в комуну ім. Ф. Е. Держинського переконав його ще раз, що без продуктивної виробничої праці ніяке виховання, а тим більше, перевиховання, неможливе. У зв'язку з тим, що комуна була розташована на околиці Харкова і не мала сільськогосподарських угідь, йому довелось повністю відмовитись від звичного для нього стереотипу виживання в сільських умовах.

Доречним у виховному аспекті було компромісне рішення щодо оплати праці комунарам. Виробники, з метою збільшення продуктивності праці, категорично наполягали на матеріальному їй стимулюванні. З ідеологічної точки зору було б правильніше привчати юнацтво до безоплатної праці. А. С. Макаренку вдалось домогтись, щоб основна частина заробітку накопичувалася на особистому рахунку кожного, з якого можна було брати заощадження лише після випуску з комуни або з дозволу адміністрації. Десята частина заробленого за загальною згодою йшла у розпорядження ради командирів для культурно-масових потреб та соціального захисту окремих вихованців. І, нарешті, незначна сума у кілька відсотків з кожного заробітку йшла на кишенькові витрати. Останнє розвивало у них навички поводження з грошми, привчало раціонально планувати свій скромний бюджет, давало їм змогу реалізувати своє право вибору в задоволенні якихсь потреб.

Серйозна увага приділялась і навчанню. Кожний новий вихованець у перші ж дні свого перебування в комуні зараховувався у шкільну групу відповідно до своїх знань. При комуні діяв робітфак Харківського машинобудівного інституту, майже половина випускників якого продовжувала своє навчання у вузах.

БАБИЧ Уляна Дмитрівна,
*аспірантка гуманітарно-педагогічного
 факультету, Національний університет
 біоресурсів і природокористування України.
 Науковий керівник – ВАСЮК О.В.,
 доктор педагогічних наук, доцент*

ПОГЛЯДИ ЗАРУБІЖНИХ УЧЕНИХ НА ПЕДАГОГІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ А. МАКАРЕНКА

Педагогічний досвід ХХ ст. є різноманітним та багатогранним. У останні роки продовжує зростати інтерес зарубіжних дослідників до педагогічної спадщини та діяльності видатного педагога ХХ ст. А. Макаренка.

Педагогічні ідеї Антона Макаренка привертала увагу багатьох педагогів світу. Перші відомості про педагогічну діяльність А. Макаренка стали відомі в Німеччині ще у 20–30-х рр. ХХ ст. Це були розповіді членів робочих делегацій, що побували у виховних установах, якими керував Антон Семенович. Досвід українського педагога використовували у виховних закладах Німеччини, Данії, Китаю, Японії, Угорщини, Польщі, Чехії, США, Ізраїлю, Росії.

Життя і педагогічна діяльність А. Макаренка були предметом дослідження багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних учених: Д. Данстен (Великобританія), П. Рокушфалві, Ф. Патаки (Угорщина), В. Зюнкель, З. Вайтц, Г. Хіллг, Л. Фрезе (Німеччина), М. Біблюк, А. Левін (Польща), Р. Едвардз (США), К. Мурто (Фінляндія), Л. Пеха, (Чехія), Н. Січіліані де Куміс, А. Баньято, Е. Меттіні (Італія).

Метою роботи є аналіз поглядів зарубіжних учених на педагогічну діяльність А. Макаренка.

У Марбурзькому університеті ім. Філіппа заснована лабораторія Макаренко-реферат, що стає всевітньо відомим центром макаренкознавства. Лабораторія займається дослідженням життя і творчості видатного українського педагога-письменника А. Макаренка. Основні зусилля співробітники лабораторії на чолі з Г. Хіллігом спрямували на розробку наукової біографії А. Макаренка. Вчені цієї лабораторії займаються також підготовкою до друку праць українського педагога, які б повністю відповідали науковим критеріям.

Як відомо, діяльність лабораторії Макаренко-реферат справила великий вплив на макаренкознавство в різних країнах, насамперед у Польщі, Чехословаччині, Угорщині, Італії, СРСР, ознаменувавши новий етап у вивченні життя і теоретичної спадщини видатного педагога.

Польський дослідник А. Левін зазначає, що український педагог стає відомим та визнаним письменником-педагогом вже в 40-ті рр. ХХ ст. [1]. Саме ця обставина, на думку Л. Фрезе, стала історичною причиною прийняття його ідей і в країнах не соціалістичної орієнтації. Він вважав, що соціальна модель А. Макаренка і, на чому хотілося б наголосити, його виховні ідеї, багатий практичний досвід можуть знайти застосування в будь-якому демократичному суспільстві. Розроблені ним принципи, структури, засоби і шляхи виховання, не зважаючи на те, що вони створювалися у конкретних історичних реаліях індустріального суспільства, виходять за межі суспільно-політичних систем [5].

Неабиякий інтерес мають праці італійських дослідників спадщини А. Макаренка, а саме дослідників Н. Січіліані де Куміс, А. Баньято та Е. Меттіні. Вони створили в Італії Макаренківську асоціацію, яка мала на меті допомагати усім італійським і західним ученим у вивченні педагогічної спадщини А. Макаренка. Італійські дослідники зазначають три головних моменти спадщини педагога ХХ ст.: історичний характер досвіду, ставлення до минулого й актуальність на сучасному етапі, оскільки численні проблеми виховання так і не розв'язано [2].

Цікавою є думка італійця Л. Радіче, висловлена у передмові до першого видання «Педагогічної поеми» в Італії, про те, що італійському вихованню необхідна була педагогічна система на зразок А. Макаренка під час перебудови Італії. Незважаючи на всевітнє визнання вільного виховання й авторитет його італійських представників М. Монтесорі та святого Дж. Боско, цікавість до творчості А. Макаренка була великою [4].

Всупереч різним політичним поглядам, автори публікацій і досліджень, присвячених А. Макаренку, приходять до схожих висновків: досвід А. Макаренка є прикладом демократичної педагогіки, яка розвивала особистість і надавала їй можливість увійти в суспільство як повноправний його член [2].

Отже, важливість вивчення зарубіжними вченими педагогічної спадщини, полягає в тому, що в ній наявні оригінальні підходи до аналізу й тлумачення спадщини діяча. А це є стимулом для українських дослідників до оновлення й розширення усталених поглядів на цю видатну особистість, до вивільнення від стереотипів її тлумачення, усвідомлення її ролі та значення у вимірі світової педагогіки.

Література

1. Левин, А. Проникновение идей Макаренко в разные страны // А. С. Макаренко und die sowjetische Pädagogik seiner Zeit. – Marburg, – 1972. – С. 141–150.
2. Меттини, Э. Педагогические идеи А. С. Макаренко и западноевропейская научная мысль / Э. Меттини // Народное образование. – 2007. – № 6. – С. 183–188.
3. Меттини, Э. Изучение творчества А. С. Макаренко в Италии / Э. Меттини // Педагогическое образование и наука : науч.-метод. журнал. – 2008. – № 3. – 122 с.

4. Радиче, Л. Л. Предисловие к Педагогической поэме / Л. Л. Радиче. – Рим, Педагогическая поэма. – 1952 – С. 4.

5. Фрезе, Л. Достояние советской и мировой науки / Л. Фрезе // Сов. педагогика. – 1989. – №4. – С. 143–147.

БРОВЧЕНКО Олександр Олександрович,
студент гуманітарно-педагогічного
факультету, Національний університет
біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – **ВИГОВСЬКА С.В.,**
кандидат педагогічних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах ринку праці та особливостей працевлаштування зростають вимоги до професійної компетентності випускників, що обумовлює якісно нові форми та методи вищої освіти, спрямовані на створення цілісної системи безперервної освіти, на розширення сфери самостійної діяльності студентів, які формують навички самоорганізації та самоосвіти.

Відповідно до Положення «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» самостійна робота студента є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

На цінність самостійної роботи в процесі навчання вказували класики педагогіки (Ф.А. Дістервег, Я.А. Коменський, Й.Г. Песталоцці, Ж.Ж. Руссо, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський) та сучасні науковці (А.М. Алексюк, Є.Л. Белкін, В.К. Буряк, М.Г. Гарунов, Є.Я. Голант, О.А. Дубасенюк, Б.Є. Корольков, П.І. Підкасистий, Н.Г. Сидорчук, М.М. Скаткин, М.М. Солдатенко та ін.), які в різні часи розглядали окремі аспекти проблеми самостійного оволодіння знаннями: сутність поняття «самостійна робота», цілі, завдання, дидактичні принципи та функції самостійної роботи, а також форми й методи її організації в процесі навчання тощо.

Самостійна робота є одним з найважливіших компонентів освітнього процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, позааудиторних занять, без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом.

У контексті сучасної системи навчання самостійна робота домінує серед інших видів навчальної діяльності студентів після практичної підготовки та дозволяє розглядати накопичувані знання як об'єкт власної діяльності студента.

Розширення функцій та зростання ролі самостійної роботи студентів не тільки веде до збільшення її обсягу, а й обумовлює зміну у взаємовідносинах між викладачем і студентом як рівноправними суб'єктами навчальної діяльності, які привчатимуть його самостійно вирішувати питання організації, планування, контролю за своєю навчальною діяльністю, виховуючи самостійність як особисту рису характеру.

Викладач повинен працювати не зі студентом «взагалі», а з конкретною особистістю, з її сильними і слабкими сторонами, індивідуальними здібностями і нахилами. Завдання викладача – побачити і розвинути найкращі якості студента як майбутнього фахівця високої кваліфікації. Він бере участь в організації самостійної роботи студентів, створюючи відповідні умови, під якими розуміють фактори, які діють у навчальному процесі та впливають як на навчальну діяльність, так і на її результати. При визначенні умов організації самостійної роботи необхідно враховувати, що до її результатів належать продукти діяльності, отриманий досвід, стан особистості, її внутрішні потреби до розвитку самостійності.

Самостійна робота може здійснюватися як опосередковано за допомогою використання методичних вказівок, так і безпосередньо під контролем викладача шляхом проведення консультацій, бесід.

Види позааудиторної самостійної роботи студентів різноманітні: підготовка і написання рефератів, доповідей, нарисів та інших письмових робіт на задані теми. Студенту бажано надати право вибору теми і навіть керівника роботи, виконання домашніх завдань різноманітного характеру. Це може бути вирішення задач; переклад і переказ текстів; підбір та вивчення літературних джерел, розробка та складання різних схем; виконання графічних робіт, проведення розрахунків; виконання індивідуальних завдань, спрямованих на розвиток у студентів самостійності та ініціативи; виконання курсових проектів та робіт; підготовка до участі у науково-теоретичних конференціях, оглядах, олімпіадах тощо.

Щоб розвинути позитивне ставлення студентів до позааудиторної самостійної роботи, слід на кожному її етапі роз'яснювати цілі роботи, контролювати розуміння цих цілей студентами, поступово формуючи у них уміння самостійної постановки задачі і вибору мети.

Отже, організація самостійної роботи студентів означає створення умов для формування вмінь планувати, організовувати, реалізовувати та коригувати власну діяльність. Оволодіння вміннями й навичками самостійної роботи забезпечує розвиток творчого потенціалу, становлення емоційної складової особистості – почуття обов'язку, честі, гідності та відповідальності.

ВЕПРИК Ніна Олексіївна,

*студентка гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – СОПВНИК Р.В.,
доктор педагогічних наук, доцент*

УПРАВЛІНСЬКА КУЛЬТУРА У ТВОРЧОМУ СПАДКУ

А.С. МАКАРЕНКА

Ефективність діяльності сучасного закладу освіти значною мірою залежить від працездатності педагогічного колективу, що забезпечується насамперед якістю менеджменту, його відповідністю запитам сучасності і творчим використанням кращих управлінських набутоків минулого. Констатовано, що серед останніх найбільш повного змістового висвітлення, подальшого всебічного вивчення і теоретичного узагальнення на теренах вітчизняної освіти набув насамперед управлінський досвід А.С.Макаренка [1].

Завідуючи колонією «малолітніх злочинців» у Трибах, А.С.Макаренко організував колектив дітей у різновікові загони для трудової діяльності й навчання. Він розробив теорію дитячого колективу, розкрив основні його ознаки, визначив стадії його розвитку, шляхи формування і методик використання виховних можливостей колективу. Згідно з вченням Макаренка, характерними ознаками стилю життя і діяльності дитячого колективу є: мажор, почуття власної гідності, здатність до орієнтування, почуття захищеності, здатність до гальмування, звичка поступатися товаришеві, єдність колективу [2].

У розумінні Макаренка, бути організатором не означає просто виконувати певні функції, дії, а передбачає бути активною особистістю, що творить в консенсусі інших особистостей. Тому в колективі колонії ім. Горького і комуни ім. Дзержинського в різному ступені відігравали велику роль управлінські функції, що відрізняються від самообслуговування тим, що управлінська діяльність дуже специфічна за своїм предметом. Керівник, тобто організатор, виявляється як би ланкою між діями і особистостями. Він являє собою солідарність інтересів та ідей колективу хоч і тимчасово є лідером. У своїх установах А. С. Макаренко зумів створити такі умови, коли кожен вихованець в певній ситуації зміг

взяти на себе роль лідера; в іншій ситуації цей же вихованець добровільно стає веденим, даючи можливість своєму товаришу проявити управлінські навички [1].

Навчально-виховний процес має на меті формування високої дисципліни і виконавчої чіткості у вихованців. Значна роль належить навчально-виховному процесу школи, зокрема шкільній дисципліні. Розуміння учнями необхідності дотримання шкільної дисципліни не тільки у школі, а й у громадських місцях, в особистій поведінці; готовність і потреба у виконанні загальноприйнятих норм і правил дисципліни у школі та за її межами, саме це є показниками високого рівня дисципліни. «Виховання такого дисциплінарного тону буде успішним тільки тоді, якщо саме керівництво подає приклад у цьому ж напрямі. Якщо, наприклад, колектив у строю або групою вирушає куди-небудь пішки, а начальник закладу або педагоги користуються екіпажем або машиною, то можна наперед сказати, що ніякий особливий дисциплінарний тон не буде вихований», – писав Макаренко [3].

На сьогодні досвід Антона Семеновича в змозі втілювати в життя справді творчо працюючий вчитель, який виступає не лише «джерелом знань», а й великим оптимістом-вихователем, що власним життєвим прикладом, своєю громадською позицією і переконаннями впливає на свідомість і поведінку своїх вихованців. «Я без жалю звільняв прекрасних педагогічних працівників тільки тому, що вони завжди якусь журбу розводили. Доросла людина в дитячому колективі повинна вміти гальмувати, приховувати свої неприємності» [4]. Так само й управлінський досвід видатного педагога викладач може і повинен реалізувати і в сучасних умовах.

Розглядати постать Антона Макаренка або як лише педагога, або ізольовано як організатора-управлінця є великою помилкою. Суто педагогічна результативність його інновацій є не що інше, як продукт авторського освітнього менеджменту, і разом з тим, управлінські проекти та прагнення Макаренка виступають закономірним результатом його педагогічної творчості.

Література

1. Ткаченко А. Управління педагогічним колективом: сучасний менеджмент і концепція А. Макаренка / Ткаченко А., Ворона, П., Жданова-Неділько, О. // Витоки педагогічної майстерності. – 2017. – Випуск 19. – С. 327.

2. Макаренко А.С. Колектив та виховання особистості / Макаренко А.С. – М. : Педагогіка, 1972. – 336 с.

3. Макаренко А. Некоторые выводы из моего педагогического опыта / А.С. Макаренко // Макаренко А. Педагогические сочинения: В 8 т. – М. : Педагогика, 1984. – 400 с.

Макаренко А. О моем опыте / А.С.Макаренко // Макаренко А. Педагогические сочинения: В 8т. – М. : Педагогика, 1984. –256 с.

ГОМЕЛЯ Ніна Семенівна,

кандидат педагогічних наук, голова циклової комісії психолого-педагогічних дисциплін Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка (Київ)

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ А.С.МАКАРЕНКА В КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНОГО ПІДХОДУ У ВИХОВАННІ

На сучасному етапі реформування професійної школи дедалі більшою є потреба пошуку ефективних педагогічних ідей і механізмів у класичній педагогічній спадщині. У цьому аспекті надзвичайно перспективним є звернення до багатогранної теоретико-практичної спадщини А. Макаренка, бо його виховна система – це одна з найефективніших в історії педагогіки.

В основу формування педагогічної системи А.Макаренка поклав такі принципи виховання: поваги і вимоги; щирості і відкритості; принциповості; турботи і уваги; вправління (вправи); загартування; ефективної праці; виховання в колективі; співпраці з сім'єю; підтримки дитячої радості; гри; поєднання покарання і нагороди.

Проведений нами науково-теоретичний і порівняльний аналіз свідчить, що сутнісним елементом, ядром особистісно орієнтованого підходу у вихованні є перетворення учня із об'єкта виховного процесу на його суб'єкт. Умова такого перетворення – певні *внутрішні позиції педагога*, а саме: справжній інтерес і повага до особистості учня як до неповторного і перспективного явища світу; порівнювання розвитку особистості не стільки з іншими особистостями, скільки з попереднім її рівнем; активне використання методу позитиву в оцінці вчинків учнів, коли позитивні вчинки вихователь помічає і вони викликають у нього позитивні емоції, а негативні вихователь вдумливо аналізує з вихованцем, спонукаючи до рефлексії; позитивно-емоційне сприйняття педагогічного процесу як процесу розвиваючої комунікації вихованців і вихователів.

Нами встановлено, що у практичній діяльності й теоретичних пошуках А.Макаренка ми знаходимо блискучі приклади особистісно орієнтованого підходу, специфічні особливості якого цілком можуть бути орієнтиром для сучасних педагогів. Фактично Антон Семенович визначив об'єктивно необхідні *рис* особистісно орієнтованого підходу до виховання, а саме:

- створення програми людської особистості на основі інтеграції загальних завдань виховання та її природного потенціалу, реальних особливостей і можливостей;
- підхід до кожної особистості з оптимістичною гіпотезою, вірою в можливість розкриття і культивування в ній найкращих людських якостей;
- органічне поєднання прямої і відкритості впливу на вихованця з педагогічним маневром, із прихованістю позиції залежно від мети та особливості ситуації, в якій перебуває особистість;
- уважне, дбайливе ставлення до дитини в суперечливих ситуаціях виховного процесу, коли “людина може зламатися”;
- повага до людської гідності вихованця, ввічливість у поєднанні з педагогічним тактом;
- справедливість педагога у ставленні до дітей і самого себе – необхідний ґрунт довіри, вдячності, взаємоповаги, уникнення опору проти педагогічного впливу;
- глибокий інтерес до учнів, до їхніх найінтимніших проблем, до їхнього духовного світу, готовність допомагати їм у найважчих і найскладніших ситуаціях.

ГОНЧАРЕНКО Анна Андріївна,
студентка гуманітарно-педагогічного
факультету, Національний університет
біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – **БУЦИК І.М.,**
кандидат педагогічних наук, доцент

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У ГОМОГЕННИХ ГРУПАХ

У сучасних умовах науково-технічного прогресу і переходу суспільства до інноваційного швидкого виробництва у освітніх процесах будь-якої держави характерний високий динамізм і гнучкість. Тому одними із основних освітніх завдань є організація ефективної навчальної роботи особистості. Оскільки, кожна особистість відрізняється певними індивідуальними особливостями, то врахування їх в навчальному процесі дозволить ефективно здійснити освітні процеси.

Закордонні дослідження в галузі психології призвели до активізації теоретичних розробок з проблеми індивідуалізації навчання у вищій освіті, що розглядається у сучасній педагогіці як організація загальної системи гнучкого навчання з метою забезпечення його максимальної адаптації до особливостей і потреб кожного студента [2].

На сьогодні у закордонній практиці існують ефективні підходи до індивідуалізації навчання шляхом організації освітніх процесів у гомогенних навчальних групах. Гомогенний тип групи надає можливість більш вузької та більш глибокої індивідуалізації, оскільки її формування відбувається на основі диференціації навчання [1]. Підвищення якості й ефективності навчального процесу, наприклад у вищій школі США, Великобританії, Німеччини, Франції здійснюється, здебільшого, за рахунок реалізації традиційних форм і методів навчання, полегшення умов для занять студентів шляхом індивідуалізації навчання, збільшення комплексу новітніх технічних засобів, широкого застосування нових, нетрадиційних форм навчання.

Характерними особливостями організації освітніх процесів провідних держав світу у гомогенних навчальних групах є групова й індивідуальна форми організації навчання, які включають індивідуальні, парні й групові форми організації діяльності майбутніх фахівців на занятті, а також проблемні методи навчання. Відмінною рисою більшості групових форм організації навчання є використання методу дискусії, основною особливістю є більша за обсягом самостійна робота. При їхньому використанні основний акцент робиться на розвиток у студентів критичного мислення.

Література

1. Савельєва О.Е. Педагогические аспекты формирования гражданственности учащихся в Англии / Ольга Евгеньевна Савельева: дисс. ... канд.пед.н.: 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования. – Смоленск, 2007. – 173 с.
2. Attale, S. Audio-journals. Dublin Conference Selections / S. Attale. – IATEFL, 2000. – P. 119.

ДАНЬКЕВИЧ Віта Григорівна,
*викладач Київського професійно-педагогічного
 коледжу імені Антона Макаренка, кандидат
 педагогічних наук (Київ)*

ПЕДАГОГІКА А. С. МАКАРЕНКА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ПРОЦЕСІВ

Антон Семенович Макаренко (1888 – 1939 рр.) є одним із найвидатніших педагогів-новаторів України першої половини ХХ століття, спадщина якого є багатограним виявом педагогічного досвіду, педагогічної теорії та освітньої практики. Організація ЮНЕСКО у 1988 р. внесла А. С. Макаренка до списку найвидатніших педагогів ХХ ст. У вересні 1991 р. створено Міжнародну Макаренківську асоціацію (Полтава, 1991). Педагогічні ідеї А. С. Макаренка реалізуються в освіті Німеччини, Данії, Китаю, Японії, Угорщини, Польщі, Чехії, США, Ізраїлю, що свідчить про їхню практичну зорієнтованість на розвиток особистості, на формування професійних та особистісних якостей на засадах колективної педагогіки.

Макаренкознавець А. Фролов наголошує, що історія спадщини А. С. Макаренка – це безперервна полеміка, з періодами підйому і спаду громадського інтересу до нього. На сучасному етапі в дослідженнях педагогічної спадщини А. С. Макаренка виявляється поступовий перехід від поверхневих педагогічних представлень і часткових питань до глибинних проблем педагогіки як науки [1, с. 9].

Відомо, що А. С. Макаренко здійснив унікальний експеримент щодо перевиховання малолітніх правопорушників. Йому вдалося з підлітків, які переступили закон, виховати не

лише активних членів нового суспільства, а й просто гарних і порядних людей. Феноменальний результат – із трьох тисяч малолітніх правопорушників, які пройшли через виховні заклади, створені А. С.Макаренком, жоден не став злочинцем.

Варто зазначити, що вся виховна діяльність у макаренківських колективах була спрямована на допомогу дитині в самореалізації, розкритті та розвитку особистісного потенціалу, у прийнятті та опануванні нею власної свободи і відповідальності за життєві вибори. Цьому сприяло застосування А. С. Макаренком його психолого-педагогічних умінь та педагогічної майстерності, що є необхідною компетентісною складовою сучасного педагога.

Самостійні педагогічні пошуки А. С. Макаренка збагатили педагогічну науку, зокрема: педагогічною логікою; теорією колективу; теорією про педагогіку прямої та паралельної дії; індивідуальним підходом до вихованців; необхідністю трудового виховання; організацією позанавчальної й позашкільної діяльності; знаннями про фізичну культуру, виховання моралі та естетичного виховання, загалом “виховання людини, яка зобов’язана бути щасливою” тощо [2, с. 5–12]. Ці ідеї можна розглядати як унікальну педагогічну систему, яка є універсальною та актуальною і в наш час.

Особливо цінними в контексті сучасних освітніх процесів є погляди А. С. Макаренка на дитяче та молодіжне самоврядування, який вважав, що при правильному педагогічному керівництві самоврядуванням вихованців встановлюються нормальні міжособистісні стосунки між органами самоврядування і членами колективу, засновані на взаєморозумінні та дружбі, піклуванні і відповідальному виконанні доручень. Органи самоврядування ставали практичною школою для тих вихованців, які бажали спробувати себе у ролі керівника, адміністратора, лідера. Тут закладалися такі якості особистості, як відповідальність, дисциплінованість, які трансформувалися у професійні якості вихованців видатного педагога.

Оцінка творчості А.С. Макаренка в останні роки була неоднозначною. Ще декілька десятиліть тому його педагогічна концепція проголошувалась істинно науковою, а він сам – класиком соціалістичної педагогіки. Проте така до певної міри канонізація ідей А.С. Макаренка, обрамлена ідеологічним нашаруванням, не дозволила виявити істинні підвалини його унікальної педагогічної системи, яка є актуальною і в наш час.

Література

1. Фролов А. А. А. С. Макаренко в СССР, России и мире: историография освоения и разработки его наследия (1939-2005 гг.): критический анализ / А. А. Фролов. – Н.Новгород : Волго-Вятская академия гос. службы, 2006. – 417 с.
2. Ярмаченко М. Д. А. Макаренко і світова педагогіка ХХст. / М. Д. Ярмаченко // Педагогіка і психологія. – 1998. – № 1. – С .5–12.

ЗАДОХІНА Юлія Миколаївна,
студентка гуманітарно-педагогічного
факультету, Національний університет
біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – **ВИГОВСЬКА С.В.,**
кандидат педагогічних наук, доцент

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ А.С. МАКАРЕНКА ЩОДО КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

У професійній діяльності педагог виступає активним суб’єктом спілкування: передає та приймає інформацію від учнів, колег і батьків, установлює контакти з ними, буде взаємовідносини на основі діалогу, розуміє і сприймає внутрішній світ дитини, прагне до максимальної реалізації здібностей кожного учня та забезпечення його емоційного комфорту

в освітньому процесі. Відтак важливим складником професійної компетентності викладача є його комунікативна компетентність.

Комунікативна компетентність – це узагальнена комунікативна властивість особистості, що включає розвинуті комунікативні здібності, сформовані уміння і навички міжособистісного спілкування, знання про основні його закономірності та правила [3].

Про важливість комунікативних здібностей в професійній діяльності педагога неодноразово згадували в своїх працях корифеї педагогічної думки В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський, С.Т. Шацький. Існує ряд праць, присвячених різним аспектам проблеми розвитку та формування комунікативної компетентності (С.Д. Абрамович, Н.Д. Арутюнова, О.О. Аршавська, Ф.С. Бацевич, М.Ф. Бунаков, Ф.І. Буслаєв, Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, Д.М. Годлевська, М.І. Жинкін, М.М. Заброцький, І.О. Зимня, В.С. Ільїн, О. М. Леонтьєв, Л. І. Мацько, Л. К. Петровська, І.А. Стернін, Ю.В. Ємельянов та ін.).

До проблеми володіння словом як професійним вмінням звертався і видатний педагог Антон Семенович Макаренко.

Він постійно згадував у своїх педагогічних працях про значення техніки мовлення, постановки голосу у виховному процесі. Також зазначав, що жоден учитель чи викладач не може бути хорошим вихователем, не може працювати тому, що в нього непоставлений голос, він не вміє розмовляти з тим, кого навчає і не знає, у яких випадках як треба говорити [1].

А. С. Макаренко наголошував на тому, що справжній педагог повинен говорити з аудиторією, вести актуальний діалог з нею, а не говорити за текстом підручника чи конспектом. Адже взаємодія між суб'єктами навчання виникає лише тоді, коли учні слухають, коли їм цікаво та якщо вони теж включені у вирішення тієї чи іншої проблеми.

Але володінню мовленням як засобом професійної діяльності потрібно постійно вчитися. Класичним прикладом цього є досвід А.С. Макаренка. Молодий педагог, відчувши свою безпорадність у спілкуванні з вихованцями, почав серйозно працювати над своїм голосом, дикцією, диханням. Відомі його висновки: «Я став справжнім майстром тільки тоді, коли навчився говорити «Іди сюди» з 15-20 відтінками, коли навчився давати 20 нюансів на обличчі, в постаті і в голосі. І тоді я не боявся, що хтось до мене не підійде або не почує того, що треба» [2].

У своїх роботах він наголошував на необхідності роботи над дикцією викладача, оскільки його мовлення – взірєць для тих, хто навчається, без дикції неможлива професійна обстановка в аудиторії, увага студентів (учнів) буде направлена в інший бік, а не безпосередньо на пізнавально-творчу проблему, що розглядається на заняттях.

Антон Семенович вважав, що нову методику навчання мови потрібно будувати, беручи до уваги саму суть мови та її суспільні функції, ті докорінні соціальні зміни, які відбуваються в усіх сферах життя народу, зокрема й у сфері мовної культури, живого спілкування між людьми.

Таким чином, видатний педагог стверджував, що вчитель повинен так говорити, щоб діти відчули в його словах волю, культуру, особистість. Мовлення вчителя – це мовлення, пристосоване для розв'язання специфічних завдань, що виникають у педагогічній діяльності, спілкуванні.

Антон Семенович Макаренко зазначав у своїх роботах: «Студенти, які закінчили виші не знають, як потрібно вести діалог, як навчити дітей задавати запитання, не вміють сидіти, стояти. Ви говорили, що це неважливо. А я стверджую, що в педагогіці це найголовніше» [2].

Література

1. Макаренко А. С. Проблеми шкільного радянського виховання / А. С. Макаренко // Твори в 7 т. – К. : Радянська школа, 1954. – Т. 5. – С. 97–208.
2. Макаренко А. С. Деякі висновки з педагогічного досвіду / А. С. Макаренко // Твори в 7 т. – К. : Радянська школа, 1954. – Т. 5. – С. 209–300.

3. Стеценко Н. М. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця / Стеценко Н. М. // Педагогічний альманах : зб. наук. праць / редкол. В. В. Кузьменко та ін. – Херсон : КВНЗ Херсонська академія неперервної освіти, 2016. – Випуск 29. – С. 185–191.

КАПЛЯ Аліна Олександрівна,
студентка гуманітарно-педагогічного
факультету, Національний університет
біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – **АРЗУМАНЯН К.К.,**
кандидат психологічних наук

ПЕДАГОГІЧНА ІДЕЯ ВІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ А. С. МАКАРЕНКА В ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Макаренко як творець концепції і моделі трудового виховання та теорії дитячого колективу є прибічником вільного виховання. Основа ідеї вільного виховання педагога – принцип паралельної дії з дитиною, що забезпечує свободу й самопочуття дитини. У цьому випадку можна згадати про розуміння зв'язку волі та примусу, яке підтверджується практичною діяльністю Антона Семеновича в колоніях. Педагог інтуїтивно розумів, що тільки примус, навіть втілений у форму напівгри-напівреальний, не буде прийнятий підлітками, які в дитинстві пізнали вільність і анархію. Саме тому Макаренко реально забезпечував усім колоністам великий простір внутрішньої, вперше справжньої усвідомленої свободи і право вибору. І саме це стало основою палкої любові та поваги вихованців до Макаренка. Він замінив їм не лише батьків, але їх щиро любив і показав, що вважає їх рівними собі. Працюючи з малолітніми правопорушниками, необхідно було одночасно з воєнізованим підходом до організації практичної роботи колоністів у колонії послідовно застосовувати традиції демократичного, гуманістичного, вільного виховання: самоврядування, загальні збори, угода з учнем, визнання і повага його особистості, заохочення ініціативи та творчості, віра в людину, її можливості, задатки й необхідність її розвитку.

А.С. Макаренко завжди дотримувався основного свого лозунгу: «...якомога більше вимоги до людини та якомога більше поваги до неї». Він вважав, що справжня доброта, повага до особистості учня неможливі без послідовної, безкомпромісної вимогливості з боку педагога. Саме повага та вимогливість, що панували в колонії й комуні, наповнювали дітей вірою та впевненістю у своїх силах, сприяли формуванню почуття власної гідності, таке ставлення виховувало вміння опиратися чужому впливові, свідомо та плідно керувати почуттями й емоціями, відчувати себе вільно й комфортно в близькому соціальному оточенні.

Отже, складовими гуманізації сучасної системи освіти та сутнісних елементів педагогічної системи Макаренка є загальні положення, а саме: визнання кожного вихованця як унікальної особистості, його прав, ставлення до нього як до суб'єкта власного розвитку; розуміння того, що особистість – не засіб, а мета виховання; виховання почуттів обов'язку, патріотизму, відповідальності, гуманної поведінки; сприяння духовному, етичному, естетичному розвитку кожної особистості; необхідність побудови відносин між вихователем і вихованцем на основі співпраці; здійснення виховання особистості в колективі, який функціонує на принципах поваги, вимогливості, співробітництва, дружби, захищеності. Отже, розроблена на фундаментальній психолого-педагогічній основі та впроваджена в дитячому закладі, виховна система Макаренка мала не тільки педагогічну, але й загальносоціальну значущість як така, що заснована на принципах гуманізму, поваги до людини, віри в її сили і можливості, спрямована на розвиток особистості учня як активного суб'єкта виховання.

КИЄНКО Віталій Володимирович,
*студент гуманітарно-педагогічного
 факультету, Національний університет
 біоресурсів і природокористування України*
 Науковий керівник – **МАЦЕНКО Л.М.,**
кандидат педагогічних наук, доцент

ТЕОРІЯ ГРУП ТА КОЛЕКТИВІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ А. С. МАКАРЕНКА

Сьогодні тема колективного виховання є дискусійною, вчені обговорюють доцільність використання елементів педагогічного досвіду А. С. Макаренка в навчально-виховному процесі, існує неоднозначне ставлення педагогів до терміна «колектив», до принципу виховання особистості в колективі і через колектив.

Розглянемо основні положення теорії груп та колективів і погляди вчених-педагогів сучасності на спадщину А.С. Макаренка. Головне теоретичне положення колективістської концепції виховання: комплекс важливих моральних якостей особистості можна виховати лише в умовах згуртованого колективу. Основною метою виховання в колективі є створення оптимальних умов як для виховання особистості, так і для її самоствердження і саморозвитку. Основний висновок А.С. Макаренка – виховувати в колективі, через колектив і для колективу. Саме цей принцип виховання за радянських часів став головним об'єктом ідеологічного втручання і, отже, джерелом його спотворення.

У працях А.С. Макаренка чітко визначені головні принципи організації і діяльності колективу: наявність загальноколективних цілей, суверенітет і самоврядування колективу в єдності з педагогічним керівництвом, постійний рух назустріч перспективам, створення і накопичення традицій, добрий тон життя. Витоки колективу А.С. Макаренко бачив у системі загальноколективних цілей, не тільки виділяючи їх як головну умову життєдіяльності колективу, але й розробляючи методіку цілеспрямованого їх формування. Ним був вивчений стадійний процес розвитку колективу, який полягає у переходах від близької і доступної перспективи на початковій стадії становлення колективу до висунення у вже сформованому колективі дальньої перспективи великого масштабу і суспільного звучання.

Основними здобутками А.С. Макаренка є обґрунтування принципів виховання особистості в колективі і через колектив та поєднання поваги до особистості вихованця з розумною вимогливістю до нього, розробка методик перспективних ліній та паралельної дії, ознак та стадій розвитку колективу, виявлення особливостей виховання волі і характеру дитини та сімейного виховання, теоретичне і практичне визначення шляхів побудови такого виховуючого колективу, який створює найбільш сприятливі умови для всебічного розвитку особистості.

А.С. Макаренко працював і над проблемою лідерства. В кожному виді діяльності є свій лідер, наприклад, лідер-організатор, лідер-інтелектуал, лідери в культурно-масовій та спортивній діяльності тощо. Для того, щоб не допустити суперництва і конфліктів між ними, слід, як вказує А.С. Макаренко, через певний, чітко визначений час, міняти офіційних лідерів.

На думку Є.Г. Сарапулової, педагогічна система А.С. Макаренка базувалась на опосередкованому індивідуальному підході до кожної дитини, в чому й крилася причина високої результативності виховання [2].

Сьогодні наукові роботи вчених різних країн присвячені вивченню гуманістичного спрямування макаренківської системи виховання, а сам Макаренко розглядається як педагог-новатор двадцятого століття, діяльність і педагогічні погляди якого справили значний вплив на розвиток виховних систем у різних країнах світу. Таким чином, А.С. Макаренко формував

всєбічно розвинену особистість, справжнього громадянина-трудівника, борця за свій народ, за Батьківщину.

Як свідчать численні дослідження, вплив праць А.С. Макаренка на розвиток педагогіки і психології є, без сумніву, значним. Слід зазначити, що ні прославляння А.С. Макаренка, ні безпідставне заперечення його творчості не мають ніякого відношення до наукового осмислення внеску вченого у світову педагогіку. Відкидання педагогічної теорії колективу А.С. Макаренка було б помилковим і науково необґрунтованим рішенням. Вона вимагає на сьогоднішній день ґрунтовного дослідження і подальшої розробки [1].

Отже, враховуючи усе вище сказане, варто наголосити на тому, що роль педагогічної спадщини А.С. Макаренка у розвитку теорії груп та колективів важко переоцінити. Ним запропоновано якісно нові принципи побудови колективу, вивчення лідерства у колективі та його уміле делегування.

Література

1. Матюша І.К. Особистість і колектив як цілісна гармонійна система (психолого-педагогічний аспект) : навч.-метод. посібник / І.К. Матюша. – Київ : ІЗМН, 1997. – 188 с.
2. Сарапулова Є.Г. Психолого-педагогічні основи навчально-виховної діяльності гувернера : монографія / Є.Г. Сарапулова. – Київ : МАУП, 2003. – 264 с.

КОТЛЯР Крістіна В'ячеславівна,
*учениця 11 класу Еколого-природничого
 ліцею № 116 міста Києва*
Науковий керівник – КРОП С. І.,
*заступник директора з навчально-виховної
 роботи Еколого-природничого ліцею № 116
 м. Києва*

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОЇ СПАДЩИНИ А. С. МАКАРЕНКА

Широка громадськість нашої країни і зарубіжних держав сприймає А. С. Макаренка не лише як видатного педагога, а й як видатного майстра художнього слова. З дитинства проявлялося його художнє обдарування, він багато читав вітчизняної і світової літератури, його вирізняли висока культура й інтелігентність.

Намір стати письменником з'явився у А.Макаренка в ранній молодості. У педінституті група студентів видавала журнал «Інститутська щілина», у якому висміювалися недоліки в житті інституту. Свої перші твори друкував і юний А. Макаренко.

На початку 20-х років А. С. Макаренко написав низку важливих праць, які ввійшли в золоту скарбницю вітчизняної педагогіки. Ці праці мали діловий, науковий стиль, у них відчувається макаренківський почерк, дивна простота викладу та гумор.

З 1925 року він працював над «Педагогічною поемою», яка стала поемою його життя, чимось святим для нього.

Це найвагоміша праця Антона Семеновича, у ній з документальною точністю відображена різнобічна діяльність нового навчально-виховного закладу, показано, як у незвичайних умовах розвивалася нова методика виховання дітей і молоді.

Про життя безпритульних дітей і молодих правопорушників є чимало літератури. У 20-х роках це були романтичні повісті про побут безпритульників (А. Кожевников «Продавець щастя», 1924; «Шпана», 1925 р.), у них потяг до волі і жорстока влада вулиці постають як фатальні і непоборні сили. Науково-педагогічну цінність становить оповідання Л. Сейфулліної «Правопорушники» (1923 р.), повість А. Гайдара «РВС» (1925 р.), оповідання

Л. Пантелєєва «Годинник» (1928 р.), у них проявляється новий підхід до обездолених дітей, вільний від фатальної влади вулиці над людиною.

Але найбільш повно і життєстверджує проблема перевиховання безпритульників розкрита в «Педагогічній поемі». Л. Арагон (французький письменник) дуже високо оцінив книгу, сказавши, що вона безпрецедентна, книга нового типу, написана вільно щодо викладу, письма і моралі. Цій книзі судилося безсмертя.

Про комуну А. С. Макаренка написав декілька творів. Перша книга «Марш 30-го року» високо оцінена. У березні 1932 р. А. С. Макаренка написав повість «ФД-1», але ця книга не була опублікована, її матеріал частково використано при роботі над повістю «Прапори на баштах», яка вперше побачила світ у журналі «Краснаяновь» у 1938 р. Повість також автобіографічна. Основна її тема – боротьба дитячого колективу за людину, за культуру, за нове життя і одночасно за нову культуру виховання. Якщо в «Педагогічній поемі» відображено людину в колективі, боротьбу людини з собою, боротьбу колективу за свою цінність, за своє обличчя, і боротьбу досить напружену, то в «Прапорах на баштах» показано внутрішній рух прекрасного колективу, у якому пощастило працювати автору, який показує, що щастя цього колективу в боротьбі більш витонченій, у русі внутрішніх людських сил.

Багато уваги Антон Семенович приділяв написанню сценаріїв для «Союздифільму». У сценарії «Справжній характер» показано школу ФЗУ, технічну творчість учнів – удосконалення електричного вимикача комунаром І.Ткачуком, а також те, як формуються і вдосконалюються характери дітей. Сценарій «Відрядження» написаний А. С. Макаренком у 1939 р., він присвятив робітничій молоді, але кінофільми за обома сценаріями не були поставлені.

А. Макаренка вважав літературу розвідником майбутнього, він називав її органом художнього зору, пропонував створення громадської творчої лабораторії для письменників, у якій би шліфувалися тематика і техніка літераторів.

25 квітня 1928 р. А. С. Макаренка у Великій аудиторії Державного політехнічного музею в Москві прочитав лекцію на тему «Художня література про виховання безпритульних дітей».

У 1937 р. Антон Семенович опублікував цікаву з точки зору літературознавства, соціології, психології і педагогіки статтю «Щастя» (Известия. – 1937. – 7 нояб.). Головна думка її полягає в тому, що художня література фактично не писала про щастя, а була своєрідною бухгалтерією людського горя. Він висловлює думку, що тема щастя повинна зайняти гідне місце в літературі.

А. С. Макаренка одним з перших звернув увагу на специфіку дитячої літератури, якій повинна бути властива висока художність, простота висловлювання, дитячі книги повинні виховувати цілісний людський характер, бути гуманними. Педагогічне і літературно-художнє органічно поєднувалось в діяльності А. С. Макаренка. Завдання педагогіки він бачив у тому, щоб застосовувати до виховання дітей і юнацтва моральні норми, і традиції суспільства.

Педагогічне для А. С. Макаренка було завжди естетичним. К.Чуковський у своїх спогадах писав, що після того, як А.Макаренка став письменником, у ньому не вмирав педагог, бо про дітей він міг говорити до ранку. Він був педагогом від природи, за покликанням, за пристрасно. Сам він говорив, що коли писав «Педагогічну поему», то менш за все відчував себе письменником, а був все-таки педагогом. У ньому справді органічно поєднувався великий педагог і талановитий письменник педагогічного профілю.

Не маючи власних дітей, А.Макаренка написав «Книгу для батьків», а також планував видати не один, а чотири томи цієї книги. Живим джерелом його знань про специфіку сімейного виховання був не лише власний досвід виховання у своїй сім'ї прийомного сина й небоги, яких він виховував як рідних, а й спостереження за взаєминами дітей і батьків у тих

сім'ях, куди його часто запрошували. В останні роки життя в нього майже щоденно були бесіди з батьками-невдахами, він отримав близько 1500 листів від таких батьків.

А. Макаренко помітив, що найтяжче здійснювати виховання в тих сім'ях, де є лише одна дитина. Характерно, що до нього на перевиховання лише зрідка потрапляли діти з багатодітних сімей. Здебільшого «педагогічний брак» надходив з сімей одиноких, бо там, де росла дитина-одинак, концентрація надмірної батьківської любові діяла на неї згубно і була страшною помилкою в сімейному вихованні.

Щоб виховання єдиної дитини було повноцінним, слід проектувати взаємини в сім'ї так, щоб малюк не помічав зайвої уваги до себе і не звикав, що все найкраще має неодмінно призначатися тільки йому. Лише тоді можна мати шанс уникнути розвитку такої негативної якості, як егоїзм, та заглушити ще в зародку елементи споживацької психології. Але це рідко кому вдається зробити в одностійній сім'ї, навіть якщо батьки й не позбавлені педагогічного хисту й спостережливості.

Взаємини у великій родині стали для А.Макаренка прототипом організаційної структури відносин у колонії та комуні. Специфіка закритих виховних закладів, де вихователі й вихованці утворювали своєрідний аналог великої дружньої сім'ї, де від внеску кожного безпосередньо залежить і матеріальний добробут, і мікроклімат у колективі, і відчуття захищеності, підтвердила високу ефективність двох оригінальних ідей видатного педагога, проти яких часом виступають наші сучасники, що опротестовують доцільність їх використання у звичайних школах.

Це, в першу чергу, ідея об'єднання колективу педагогів і колективу вихованців у єдиний колектив, який має бути колективом педагогічним, та ідея різновікових колективів. Зазначимо, що сім'я – це також колектив, в якому органічно поєднуються обидві ідеї. Тут немає двох колективів – колективу батьків і колективу дітей. Сім'я є єдиним колективом, причому колективом педагогічним і різновіковим.

Видатний педагог наполегливо рекомендував у кожній сім'ї задовольняти потреби перш за все батьків, і робити це відкрито. Якщо в сім'ї, наприклад, виникне проблема, кому в першу чергу пошити сукню – дочці чи мамі, то слід, не задумуючись, надати пріоритет мамі. Він був глибоко переконаний, що найкращі діти бувають у щасливих батьків. Діти мають бачити живий приклад сімейного щастя, сприяти його зміцненню і ділити разом з батьками.

А. Макаренко зазначав: «Виховання є процес соціальний... Виховує все: люди, речі, явища, але перш за все і більше всього – люди. З них на першому місці – батьки і педагоги».

«Виховна робота – це перш за все робота організатора. В цій справі немає дрібниць. Ви не маєте права щось назвати дрібницею і забути про неї Хороша організація в тому й полягає, що вона не пропускає дрібниць».

Отже, А. Макаренко залишив багату педагогічну спадщину: понад 150 творів (романи, повісті, оповідання, п'єси, сценарії, науково-педагогічні статті), роботи «Педагогічна поема», «Прапори на баштах», «Книга для батьків», «Методика організації виховного процесу», «Проблеми шкільного виховання», «Лекції про виховання дітей» та інші твори.

Стрижнем педагогіки А. Макаренка є вчення про дитячий колектив.

КРАЙНЮКОВА Ангеліна Романівна,
*студентка гуманітарно-педагогічного
 факультету, Національний університет
 біоресурсів і природокористування України
 Науковий керівник – ВИГОВСЬКА С.В.,
 кандидат педагогічних наук, доцент*

ПОГЛЯДИ А.С. МАКАРЕНКА НА ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ

Педагогічна спадщина Антона Семеновича Макаренка є надзвичайно актуальною. Усвідомлюючи педагогіку як науку, практику, мистецтво, щоразу постає питання фаховій підготовки вчителя, вихователя.

Основоположним принципом його педагогічної системи став принцип виховання в колективі. Колектив розглядався ним як універсальний метод виховання, що є загальним і єдиним, а водночас давав можливість кожній окремішій особистості розвивати свої здібності, зберігати свою індивідуальність.

Уміючи бачити в кожній людині її особливості, індивідуальність, Антон Семенович Макаренко, разом з тим, вважав, що особистість людини не можна мислити поза суспільством, окремо від нього. Він розглядав особистість і суспільство в їхній діалектичній єдності. Антон Семенович Макаренко винятково велике місце у своїй педагогічній системі приділив проблемі виховання в колективі й через колектив.

У рамках колективу учитель повинен уникати шаблону, діяти творчо, експериментувати, шукати кращі методи впливу на вихованців. Такі колективи добрати не можливо, вони формуються безпосередньо в діяльності під керівництвом директора, громадських організацій. Особливу роль у цій роботі надає директору, який на його думку, є найвідповідальнішою особою в школі, уповноваженим державою керівником.

Важливим науково-педагогічним питанням Макаренко вважає питання про співвідношення в колективі педагогів з різним досвідом учительської роботи. Він приходить до висновку, що колектив учителів, сформований з учителів одного віку, чи то старих, чи то молодих, завжди буде слабким колективом. Тому організатори освіти повинні подбати про те, щоб в кожній школі було декілька поколінь учителів, щоб в колі досвідчених була юнь, яка тільки-но приступає до роботи, до педагогічного життя.

Отже, менеджерам освіти, керівникам шкіл треба взяти правило створення різновікових педагогічних колективів, що сприяє збагаченню кожного вчителя життєвим досвідом, педагогічною культурою, професійною майстерністю.

Педагог у лекції «Педагогіка індивідуальної дії» опрацьовує й таке питання як співвідношення у колективі учителів чоловіків та жінок. Він застерігає про те, що переважання у колективі учителів певної статі негативно відбивається на дітях, не сприяє правильному статевому вихованню. Цю думку А. С. Макаренка можна сформулювати таким правилом: переважання в колективі чоловіків або жінок призводить до однобокого виховання дитячого колективу. При доборі колективу варто піклуватися, на думку А. С. Макаренка, і про те, щоб у ньому були люди різної вдачі, різних темпераментів та характерів. Колектив повинен бути естетично виразним, носієм естетичної культури. Цю виразність А. С. Макаренко бачив у зовнішньому вигляді вчителя, його вчинках і поведінці.

Значну увагу Антон Семенович приділяв проблемам педагогічної майстерності. На його думку педагог-вихователь повинен відповідати певним вимогам: бути патріотом своєї батьківщини; мати добру загальноосвітню, професійну та педагогічну підготовку; бути ініціативним, активним, енергійним і життєрадісним, гуманним і чуйним товаришем і другом; вимогливим до себе і вихованців; працювати творчо; уміти аналізувати свою роботу і вивчати досвід своїх товаришів; мати педагогічний такт. Для того, щоб бути хорошим педагогом, треба багато працювати над собою.

Література

1. Макаренко А.С. Педагогічна поема / Макаренко А.С. – К. : Радянська школа, 1973. – 508 с.
2. Ярмаченко М. Д. Макаренко Антон Семенович / М. Д. Ярмаченко // Енциклопедія освіти / Головний редактор Василь Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 471-472 с.
3. Павлова М.П. Педагогічна система А.С. Макаренка / Павлова М.П. – М., 1963.

ЛЯЩУК Вікторія Юріївна,
 учениця ІІ класу Броварської
 загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №2
 Наукові керівники –**Лящук Л. С.,**
 вчитель-методист, вчитель початкових класів
 Броварської загальноосвітньої школи І-ІІІ
 ступенів №2 ;
СОПВНИК Р.В.,
 доктор педагогічних наук, доцент

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В КОЛЕКТИВІ ЗА ПЕДАГОГІЧНОЮ СПАДЩИНОЮ А. МАКАРЕНКА

«Виховати людину, - значить виховати
 перспективні шляхи досягнення завтрашньої радості»
 А.С. Макаренко.

Виховання дітей, підлітків, молоді – одне із найважливіших завдань людства.

У Законі України «Про освіту» метою освіти визначено всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу.

Школа – це життєвий простір дитини: тут вона не просто готується до життя, а живе. Тому саме у школі повинні планувати роботу так, щоб сприяти становленню особистості як творця і проектувальника життя, гармонізації та гуманізації стосунків між учнями і педагогами, школою і родиною.

Визначаючи мету і стратегію виховання в сучасній незалежній Українській державі, доцільно звернутися до історичних джерел, до поглядів на цю проблему творців української педагогіки.

Антон Семенович Макаренко – видатний український педагог, класик української та світової педагогіки робив усе можливе, щоб виховати справжнього громадянина своєї Вітчизни – людину морально стійку, працьовиту, творчу, колективістську, всебічно розвинену. Його погляди на мету й основні завдання виховання особистості співзвучні із вимогами Концепції виховання дітей та молоді в системі освіти України й відповідають вимогам сучасного Закону України «Про освіту».

Уся педагогічна діяльність А.С. Макаренка пронизана глибокою вірою у великі можливості вихованців.

Серцевиною системи виховання особистості в педагогічній діяльності А.С. Макаренка було його вчення про колектив. Педагог писав: «Найголовнішою формою виховної роботи я вважаю колектив» [3, с. 170].

Складовими мети виховання є насамперед та сукупність якостей особистості, необхідність яких визначається потребами суспільства. До таких якостей А.С. Макаренко відносив почуття приналежності до колективу, у якому даний індивід перебуває (навчається, працює), поваги до встановлених у цьому колективі норм життєдіяльності, поведінки,

здатність дотримуватись правил і норм колективістського життя; відчуття рівності між членами колективу; прагнення бути господарником, тобто вміти організувати свою роботу, роботу інших членів колективу, а також керувати цією роботою, вміти оцінювати її результати, бути охайним, життєрадісним і постійно дбати про свій фізичний, фізіологічний і нервовий стан, дбати про оволодіння достатньою сумою знань і навичок. При цьому педагог наголошував, що рівень досягнутості виховання в кожному з вище перерахованих станів може бути як завгодно високим у залежності від індивідуальних талантів і нахилів виховання.

Колектив – це середовище соціалізації та самореалізації кожної особистості. У колективі людина може опанувати досвід милосердного ставлення до людей, коли здатність до співпереживання і співчуття стає рисою особистості і виявляється у взаєминах із будь-якими людьми, а не тільки з родичами і друзями. Тільки тут людина може набути цілісного й повноцінного досвіду «бути особистістю». Модель учнівського колективу, створена А. С. Макаренком, є неперевершеною. Педагог зазначав, що колектив, виникає на основі спільної діяльності і спільних цілей, чіткої демократії життя дітей.

Сьогодні визначено, що розвиток особистості здійснюється з допомогою роботи в групі дітей за участю дорослих. Індивідуальність може виявити, розкрити себе тільки в зіткненні особистого досвіду, знань, розуміння інших людей. І саме колектив є найбільш ефективним «полем» для придбання досвіду «бути особистістю».

Оригінально розв'язував педагог проблеми взаємодії вихованців і вихователів. Він наголошував, щоб спілкування педагогів і учнів базувалося на дружніх взаєминах, повазі вчителя до особистості учня, вірі в його сили і можливості. По суті він всебічно розробив і практично реалізував принцип співробітництва. Товариська взаємодія вчителя і учня має бути такою органічною, такою цільною, що учні не повинні відчувати наявності у школі окремих учительських і учнівських інтересів, який здійснює не авторитарний, а виключно педагогічний вплив на учнів.

Серцевиною такої педагогіки Макаренко вважає товариську єдність і спільність інтересів учителів та учнів. І учителі і учні мають утворювати одне єдине ціле – педагогічний колектив. «Колектив учителів і колектив дітей, – писав Макаренко, – це не два колективи, а один колектив, і перш за все колектив педагогічний» [3, с. 170].

Теорія педагогічного колективу, розроблена і втілена в життя А. С. Макаренком, і сьогодні допомагає оновити виховну роботу в закладах освіти. Нова українська школа має на меті створити такі стосунки спілкування між дітьми та вчителями, щоб учням було приємно знаходитися в товаристві вчителя. Треба, щоб зникла ситуація, коли вчитель завжди попереду тебе.

А. С. Макаренко, продовжуючи роботу прекрасних педагогів 20–30-х рр., розробив методи виховання дітей, довів необхідність усіх педагогічних засобів, спрямованих на реалізацію цілей виховання. Завдяки А. С. Макаренку в теорію виховання і в практику нашої школи широко ввійшли такі методи виховання, як: організація колективу, формування громадської думки, поєднання поваги з вимогливістю, створення позитивних традицій, використання змагання, розумних і мотивованих видів заохочень. Не втратила актуальності і в сучасних умовах макаренківська ідея перспективних ліній, як методу розвитку колективу і особистості.

Література

1. Закон України «Про освіту» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>
2. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <https://allbest.ru/k-3c0b65625b2bc68a4d53b88521216c37.html>

3. Макаренко А. С. Воспитание гражданина / А. С. Макаренко. – Москва : Просвещение, 1988. – 304 с.

4. Клімова Н. Ідеї А.С. Макаренка в світлі сучасних підходів до виховання особистості // Витоки педагогічної майстерності. – 2013. – Вип. 12. – С. 118–123.

МАМОН Марія Миколаївна,
студентка гуманітарно-педагогічного
факультету, Національний університет
біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – **СОПВНИК Р.В.,**
доктор педагогічних наук, доцент

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ А. МАКАРЕНКА

Характерною особливістю сучасного суспільного й індивідуального буття людини виявляється все більша його залежність від феномену освіти. Дійсно, вибір та реалізація стратегії розвитку будь-якої країни визначальною мірою пов'язані з цілями і змістом освітньої політики та з характером системи освіти. В той час коли педагоги активно включаються в інноваційну діяльність, пов'язану з оновленням змісту освіти, освоєнням нових освітніх стандартів, сучасних педагогічних технологій навчання і виховання, ці процеси відновлення висувають нові вимоги до професіоналізму педагога, його професійної культури.

У сучасних нормативних документах професійна культура розглядається з позицій акмеологічного, діяльнісного, особистісного підходів і розкривається як динамічна система педагогічних цінностей, способів діяльності і професійної поведінки педагога.

Проблема формування і розвитку професійної культури педагога знаходить своє відображення в педагогічній спадщині А. С. Макаренка. Під культурою він розумів складну соціальну характеристику педагога, яка відобразить його педагогічну позицію, рівень його духовного, морального та інтелектуального розвитку, а також професійні якості, необхідні для успішного вирішення педагогічних завдань.

У своїх працях він звертав увагу на такі елементи професійної культури: загальну культуру особистості педагога, педагогічну культуру, етику, естетику, гуманізм.

Узагальнюючи досвід своєї роботи, А.Макаренко зазначав, що педагогічна культура насамперед зумовлена рівнем професійної компетентності, а не природженими особливостями й задатками людини. Крім того, культуру педагога формує педагогічна майстерність, тобто знання особливостей навчального процесу, умінь його побудувати і привести в рух:

«Я на практиці переконався, що питання виховання вирішує майстерність, яка заснована на вмінні, на кваліфікації» [2, с.236]. Макаренко був переконаний, що культура педагога не лише потребує наявності педагогічного таланту, але й залежить від працьовитості педагога, від його енергії та любові до своєї справи.

Видатний педагог вважав, що оволодіння педагогічною культурою доступне кожному педагогові за умови цілеспрямованої роботи над собою: «І кожен з молодих педагогів обов'язково буде майстром, якщо не залишить нашої справи, а наскільки він оволодіє майстерністю – залежить від його власної наполегливості» [2, с.243-244]. Також учений зазначав, що мовлення справжнього наставника має бути правильним, естетично довершеним, емоційно насиченим. Педагоги не повинні вдаватися до фривольного тону: зубоскальства, розповідання анекдотів, недбальства в мовленні, передражнювання, кривляння. Окремо висловився А.Макаренко і про тон бесіди з учнями: «Він у жодному разі не повинен мати характеру піднесеності, постійної бурхливості, істеричної напруженості, яка

завжди неприємно вражає і загрожує при першій невдачі зірватися і перейти в розчарування» [1, с.76]. До речі, сам А. Макаренко зізнався, що став справжнім майстром тільки тоді, коли «навчився говорити «іди сюди» з 15-20 відтінками, коли навчався давати 20 нюансів на обличчі, в постаті і в голосі. І тоді я не боявся, що хтось до мене не підійде або не почує, чого треба» [3, с.262].

Серйозну увагу приділяв А.Макаренко у своїх роботах умінню педагога свідомо управляти своїми почуттями і психічним станом у кожній конкретній ситуації, тобто тому, що ми зараз називаємо емоційним інтелектом. Розуміючи роль позитивних емоцій в житті вихованців, він зазначав, що в дитячому колективі повинна бути «постійна бадьорість, ніяких похмурих облич, ніяких кислих виразів, райдужний настрій, мажорний, бадьорий, веселий» [4, с.196].

Культура педагога формується не лише шляхом самоосвіти, але й на основі практичного досвіду. Проте педагог не одразу стає досвідченим майстром. Сам А. Макаренко, хоча й працював у школі 15 років, пізніше оцінюючи себе, говорив, що в царині педагогічної техніки він – після 15 років роботи – був «до смішного безграмотним» [5 с.184]. Це можна пояснити тим, що не кожен досвід стає джерелом професійної культури. Таким джерелом є тільки праця, усвідомлена з погляду її суті, мети й технології діяльності.

Отже, професійна культура означає поєднання як педагогічних здібностей і творчого потенціалу педагога, так і втілення їх на практиці, як здобутків загальнолюдської культури, так і власного досвіду педагога. Культура, на думку А. Макаренка, є важливим складником педагогічної майстерності. Вона повсякчас нагадує педагогу, що необхідно дбати не лише про зміст власної діяльності, але й про форму вираження своїх інтенцій, свого духовного потенціалу. Педагогічна культура насамперед зумовлена рівнем професійної компетентності, а не природженими особливостями й задатками людини. Крім того, культуру педагога формує педагогічна майстерність, тобто знання особливостей навчального процесу, уміння його побудувати і привести в рух – писав А.С.Макаренко.

Література

1. Макаренко А. Методика організації виховного процесу / А.С.Макаренко // Макаренко А. Твори: В 7 т. – К. : Рад. школа, 1954. – Т. 5. – 481 с.
2. Макаренко А. Некоторые выводы из моего педагогического опыта / А.С. Макаренко // Макаренко А. Педагогические сочинения: В 8 т. – М. : Педагогика, 1984. – Т. 4. – 400 с.
3. Макаренко А. О моем опыте / А.С.Макаренко // Макаренко А. Педагогические сочинения: В 8т. – М. : Педагогика, 1984. – Т.4. – 400 с.
4. Макаренко А. Трудовое воспитание, отношения, стиль, тон в коллективе / А.С.Макаренко // Макаренко А. Педагогические сочинения: В 8т. – М. : Педагогика, 1984. – Т. 4. – 400 с.
5. Соловейчик С. О. Макаренко / С.Л.Соловейчик // Соловейчик С. Час ученичества. – М. : Детская литература, 1986. – С.181–197.

МАЄВСЬКИЙ Максим Віталійович,
учень 10 класу Вишньовської ЗОШ І-ІІІ ступенів
Бориспільської районної ради, Київської області
Науковий керівник – **СОПВНИК Р.В.,**
доктор педагогічних наук, доцент

МЕТОДИКА ПАРАЛЕЛЬНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЇ А. МАКАРЕНКА

Антон Семенович Макаренко – радянський педагог і письменник, один із засновників дитячо-підліткового виховання. Він здійснив унікальний у педагогічній практиці

дослід, який не мав аналогів, масового перевиховання дітей-правопорушників у трудовій колонії ім. М. Горького та дитячій комуні ім. Ф.Е.Дзержинського. Автор багатьох педагогічних праць, у тому числі «Поетична поема», «Прапори на баштах», «Книга для батьків», автор методики паралельної педагогічної дії.

У сучасному трактуванні, методика – це сукупність взаємозв'язаних способів та прийомів доцільного проведення будь-якої роботи. А.С. Макаренко вбачав формування справжнього колективу вихованців не в самоцілі, а в створенні найбільш ефективного інструменту педагогічного впливу на кожного з них. Маючи такий інструмент, педагог може здійснювати виховання через нього. Цю систему А.С. Макаренко назвав «паралельною дією», а головний принцип виховання в колективі – «принципом паралельної дії». Назвемо основні чинники формування дитячого колективу, які склалися в діяльності А.С. Макаренка та його послідовників.

1. Змістовна діяльність колективу. Це не просто будь-яка суспільно корисна діяльність вихованців, а така, що створює відносини відповідальної залежності. Навчальна діяльність, безумовно, є суспільно корисною і необхідною, і діти навчаються в групах, але досягнення кожного мало залежать від досягнень інших, мало впливають на них. Від того, що слабовстигаючий учень має слабкі знання, сильний, як йому здається, нічого не втрачає (хоча насправді певною мірою програють всі). Інша справа – виробництво, де кінцева продукція і зарплата залежать від праці кожного. Отже, найкращим видом діяльності з точки зору формування колективу є продуктивна праця, тобто випуск товарної продукції, який здійснюється за планом, дає прибуток, вимагає трудової дисципліни. Навчання одні учні сприймають як серйозну і важливу працю, а інші – як неприємний обов'язок, погане виконання якого мало впливає на їхнє становище у групі. В умовах продуктивної праці безвідповідальна поведінка члена колективу зразу настроює колектив проти нього і тим створює стосунки відповідальної залежності. А.С. Макаренко відзначив, що план і зарплата – кращі вихователі. Продуктивна праця була у А.С. Макаренко вирішальним фактором згуртування колективу.

Труднощі формування колективу в умовах сучасної масової школи якраз здебільшого і полягають у відсутності такої змістовної діяльності, якою є продуктивна праця. Треба знаходити інші справи, які здатні конкурувати з продуктивною працею. Іноді педагогам вдається викликати інтерес учнів до науки, мистецтва, пошукової роботи, туризму, спорту і згуртувати колектив навколо цього. Загальнокультурний розвиток учнів та їхнє дружнє спілкування в руках кваліфікованого педагога також є добрим інструментом формування справжнього колективу. У всякому разі навіть часткові успіхи на цьому шляху є корисним внеском у виховний процес.

2. Дійове самоврядування. Саме через нього здійснюється процес паралельної дії. Дійове, а не формальне учнівське самоврядування створює дуже значні можливості педагогічного впливу на групу. Вимоги з боку самого педагога, без підтримки колективу, якими б правильними вони не були, можуть зустрічати опір і навіть не виконуватися, а ось вимоги авторитетного активу – ніколи. Про такий інструмент мріє кожен педагог. Але досягти такого самоврядування зовсім не просто. Товариська солідарність у дитячих групах, як правило, міцніша за добрі почуття до педагога і дисциплінованість учнів, тому виконання вимог педагога у слаборозвинених колективах не зустрічає засудження з боку товаришів. Педагог немовби опиняється віч-на-віч з противником, яким є недисциплінована частина групи.

Цей етап, коли вимоги висуває сам педагог, А.С. Макаренко вважав першим етапом формування колективу. На другому етапі на бік педагога стають найбільш свідомі і активні вихованці, з яких він прагне створити актив групи. Якщо це вдається (бо група може і не визнавати такий актив), вимоги педагога отримують значну підтримку.

Якщо справа йде вдало, настає третій етап, коли все більша частина і, нарешті, більшість вихованців підтримує педагога і актив, тобто вимоги пред'являє практично вся група, яка стає колективом.

Існують різні форми самоврядування: рада командирів, старостат, учнівські комітети, рада бригадирів тощо, і це є творча справа педагогів, важливо, щоб воно визнавалося групою і працювало без постійних поштовхів з боку дорослих. Дійове самоврядування може вирішувати, як це було в колективах А.С. Макаренка, майже всі питання дитячого колективу: режим харчування, фінансові витрати, зміст діяльності, застосування до вихованців методів стимулювання тощо.

Найважливішою умовою дійового самоврядування є реальність його прав. Те, що вирішує рада командирів або учком, має виконуватись, якщо це навіть не подобається комусь з педагогів. Діти безпомилково відчувають, чи це реальне самоврядування, чи тільки гра, і відповідно ставляться до нього. Вони виявляють особливу принциповість і наполегливість у захисті своїх прав. У практиці А.С. Макаренка були випадки, коли рішення ради командирів суперечили його пропозиціям, але він мусив підкорятися. Всі уповноважені колективу: і командири окремих груп, і члени головного органу обираються колективом, але на першій стадії формування, як вважав А.С. Макаренко, припустиме призначення командирів груп педагогами.

3. Залучення до самоврядування якомога найширшого кола вихованців.

Формування авторитетного активу: командирів груп та ради колективу – це дуже важливий, але тільки початковий крок на шляху справжнього самоврядування. В актив обираються зазвичай найбільш активні і відповідальні вихованці. У той же час завдання виховання в колективі полягає не тільки в організації життя дітей, а й у формуванні активності у кожного з них. Тому наступним після створення активу завданням є формування навичок самоврядування у всіх інших вихованців. З цією метою керування різними сферами життя колективу розподіляється між багатьма органами і людьми, тобто створюються різні ради, комісії тощо. Це і санітарна служба, і стінна преса і керівництво спортивним життям, і відповідальність за окремі масові заходи. Якщо така робота проводиться систематично і ефективно, більшість членів колективу набуває навичок відповідальності і керівництва, що дозволяє їм бути на рівні членів вищих органів самоврядування. У колективах А.С. Макаренка цей принцип реалізовувався різними шляхами. Одним з них було чергування по колонії або комуні. Черговий мав у цей день найвищу владу після директора. Його розпорядження виконувалися всіма, дані його рапорту на лінійці не підлягали сумніву. Інший шлях – організація масових заходів, наприклад культпоходу всієї комуні до театру. Це могло доручатись будь-кому з вихованців.

На мою думку методика паралельної педагогічної дії А. Макаренка є унікальною, так як в ній, вперше в історії педагогіки, було використано спосіб виховання дітей за допомогою їх однолітків. І на мою думку ця методика є актуальною і в сучасних школах, і в будинках – інтернатах, і в колоніях для малолітніх.

МОРОЗ Олег Васильович,
*студент гуманітарно-педагогічного
 факультету, Національний університет
 біоресурсів і природокористування України
 Науковий керівник – СОПВНИК Р.В.,
 доктор педагогічних наук, доцент*

МЕТОД ЗАОХОЧЕННЯ І ПОКАРАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ А.С. МАКАРЕНКА

Антон Семенович Макаренко 13 березня 1888, Білопілля – 1 квітня 1939, Голіцино – український педагог і письменник, один із засновників системи дитячо-підліткового виховання.

Здійснив у педагогічній практиці дослід, який не має прикладів, масового перевиховання дітей-правопорушників в трудовій колонії ім. М. Горького (1920–1928, під Полтавою, з 1926 в Куряжі поблизу Харкова) і дитячій комуні ім. Ф. Е. Дзержинського (1927-35, в передмісті Харкова). Розробляв теорію і методику виховання в колективі, теорію сімейного виховання.

Методи виховання – це способи впливу вчителів на учнів, шляхи педагогічно доцільної організації їхнього життя з метою прищеплення виховуваних рис нової людини. Методи залежать від мети та змісту виховання. Методи виховання спрямовані на формування й удосконалення особистості, тому врахування рівня розвитку вихованців – важлива умова ефективного використання методів виховання, що залежать також від рівня зрілості колективу. Використання того чи іншого методу виховання залежить і від конкретної педагогічної ситуації. Цікаві думки про методику постановки вимог висловив А. С. Макаренко: він не рекомендував ставити вимоги в тому разі, якщо вихователь не впевнений, що вихованці їх виконають.

Виховання характеризується всебічністю змісту та різноманітністю методів. Порізнному планують, наприклад, фізичне й естетичне виховання учнів. Проте серед усього розмаїття методів є й такі, що мають значення для всього процесу виховання. Методика виховання, за влучним зауваженням А. С. Макаренка, не терпить стереотипних рішень і навіть доброго шаблону. Творчий підхід до використання методів обов'язкова умова успішного виховання. Можливість такого підходу багато в чому залежить від розв'язання теоретичних питань, зокрема класифікації методів виховання. Погляди та переконання формуються не тільки з допомогою слова вихователя, а й у процесі різноманітної діяльності. Тому у виховному процесі методи формування свідомості та організації діяльності виступають у поєднанні [1].

Заохочення – це спосіб педагогічного впливу на особистість, що виражає позитивну оцінку вихователем поведінки вихованця з метою закріплення позитивних якостей і стимулювання до діяльності. Проте заохочення не повинно перетворюватися у захвалювання, бо тоді воно гальмуватиме прагнення до діяльності. Заохочення має бути своєрідним психологічним підживленням. Особливо це важливо для дітей дошкільного, молодшого шкільного і підліткового віку. які види заохочень можуть бути використані в системі родинного і шкільного виховання. Зокрема в сім'ї можуть бути доцільними такі види заохочень: погладження голівки, що супроводжується схваленням «Молодець!»; поцілунок, як вияв захоплення діями дитини; дарування іграшок, книг, цікавих і потрібних дитині речей (олівців, фломастерів, альбомів для розмальовування та ін.); прогулянка у вихідний день (у ліс, до річки, в зоопарк, на виставку, на риба-ловлю). Видів заохочень може бути безліч. Це й добрі слова, і увага до діяльності дитини, і вияв задоволення та радості за її позитивні дії. У шкільній практиці традиційно вдаються до таких видів заохочень: похвала в усній формі; похвала (подяка) в наказі керівника закладу; нагородження

грамотою, похвальним листом, золотою або срібною медалями; занесення фото вихованця на дошку пошани, лист вдячності батькам тощо.

Специфічним методом виховання є покарання. Покарання – це метод виховання, що передбачає вплив педагога на особистість вихованця з метою осуду чи гальмування його негативних дій і вчинків. А.С. Макаренка. Він упродовж багатьох років вистраждав, викував свою педагогічну майстерність, займаючись перевиховуванням. Тобто, працював з важковиховуваними, педагогічно занедбаними дітьми, яким було тяжко і складно. А.С. Макаренко часто вживав поняття «кара» замість «покарання». «Я особисто переконаний, що кара не таке вже велике добро. Але я переконаний в тому, що там, де треба карати, там педагог не має право не карати. Проте це не зовсім означає, що ми стверджуємо бажання карати в усіх випадках і завжди... Кара має розв'язати й зліквідувати окремі конфлікти не створювати нових конфліктів. Сутність кари в тому, що людина переживає те, що її засуджено колективом, знаючи, що вона вчинила неправильно, тобто в карі немає пригніченості, а є переживання помилки, є переживання усунення від колективу, хоч би мінімального». Вдаючись до покарань, треба володіти технікою їх застосування. Прикро, що окремі вчителі-вихователі використовують покарання, які призводять до трагічних наслідків. Ось приклад з практики. Велике виховне значення має дотримання певного «ритуалу» винесення заохочень. А.С. Макаренко, ділячись досвідом заохочень, писав: «В комуні ім. Ф.Е. Дзержинського в останні роки, коли вихованців преміювали за окремі досягнення на виробничій, моральній або побутовій ділянці, було таке ступенювання подарунків, грошова премія і найвища нагорода – подяка в наказі перед строем, і за цю подяку в наказі перед строем, яка не супроводжувалася ніякими подарунками, ніякими матеріальними нагородами, за неї билися найкращі загони. Можуть бути й офіційні листи до батьків. Педагогічна рада та учнівський комітет школи щиро дякують Вам за гарне виховання вашого сина Мирослава і вітають Вас з його добрими успіхами в навчанні і поведінці. Зичимо Вам доброго здоров'я на довгі роки, родинного щастя. З повагою Директор школи. Голова учнівського комітету Класний керівник» [2].

Тобто можна сказати, що етичне зміст заохочень і покарань у вихованні дітей лежить не в самих формах впливу, точніше, не в них головним чином, а в тих відносинах, які виникають в процесі їх застосування в конкретних умовах виховання. Який-то раз і назавжди даної етики покарання і заохочення немає. Однак звідси зовсім, не випливає, що всі засоби хороші і все дозволено педагогу, якщо він керується благою метою. Так як що важливою специфічною особливістю заохочення і покарання як засобів педагогічного стимулювання діяльності школярів є, те, що їх слід застосовувати значно рідше, ніж інші засоби педагогічного впливу, у зв'язку з тим, що тривалий досвід показує: заохочення і покарання, як і лікарські засоби, в медицині, вимагають чіткої дозування і режиму прийому, невміння або надмірне застосування цих методів може привести не тільки до негативних результатів, а й до не можна виправити.

Література

1. Міхеєва Л. В. Історія педагогіки і загальної педагогіки / Л. В. Міхеєва [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://lubbook.org/book_228_glava_41_4_Pedagog%D1%96chna_sistemaA.S..html
2. Зайченко І.В. Педагогіка : підруч. / І.В. Зайченко [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/11540103/pedagogika/metodi_stimulyuvannya

НАКОНЕЧНА Марія Юріївна,
*студентка відділення «Професійна освіта.
 Комп'ютерні технології» Київського
 професійно-педагогічного коледжу імені Антона
 Макаренка (Київ)*

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ «ПЕДАГОГІКИ СПІВРОБІТНИЦТВА»

Антон Семенович Макаренко є одним із найвеличніших вітчизняних педагогів. Свідченням міжнародного визнання А.С. Макаренка стало рішення організації ЮНЕСКО про занесення його імені до списку найвидатніших педагогів ХХ століття.

Провідною ідеєю педагогічної системи А.С. Макаренка є ідея демократизації процесу навчання і виховання, тобто «педагогіка співробітництва», що підтверджується його словами «Виховання в тому і заключається, що більш доросле покоління передає свій досвід, свою пристрасть, свої переконання молодшому поколінню».

Педагогіка співробітництва – це перехід від педагогіки вимоги до педагогіки стосунків, спільна розвиваюча діяльність дорослих і дітей, гуманістично-особистісний підхід до дитини. Ідеї і принципи «педагогіки співробітництва», живуть і примножуються у нас в Київському професійно-педагогічному коледжі імені Антона Макаренка, де поєднується демократія і дисципліна, навчання яке направлене на продуктивну працю. Велика увага приділяється вихованню економічного мислення, розвитку індивідуальних здібностей студентів.

Педагогіка співробітництва, в нашому коледжі, реалізується за наступними напрямками:

- «кожний студент володіє талантами та здібностями»;
- «навчання без примусу»;
- «спільна науково-дослідна робота викладачів та студентів».

Велика увага, зі сторони викладачів приділяється розвитку індивідуальних якостей студентів, наприклад їх залучення до участі в предметних олімпіадах, конкурсах художньої самодіяльності, спортивних змаганнях, естафетах. Цікавим досвідом прояву особистісного бачення для нас стала щорічна участь у святкуванні міжнародного Дня гідності».

Навчання без примусу діє для підвищення пізнавального інтересу студентів до навчальних дисциплін, розвитку творчого мислення, створення атмосфери інтелектуальної і психологічної підтримки, що реалізується через організацію нетрадиційних занять: уроки-прес-конференції; уроки-дискусії; уроки-подорожі. В коледжі на відділенні «Правознавство» працює юридична клініка «Bona Fides», заснована в 2000р. Юридична клініка надає безкоштовно інформаційно-консультативні послуги, а також кваліфіковану правову допомогу соціально незахищеним верствам населення.

Для набуття практичних знань та вмінь необхідних для спеціальностей «Комерційна діяльність» та «Маркетинг» студенти, починаючи з другого курсу, навчаються в Модельному навчальному центрі (навчально-тренувальної фірми «Спокуса») два дні на тиждень. Опановують знання та вміння необхідні для роботи в офісі: відділ продажу, відділ купівлі, відділ маркетингу, бухгалтерія, відділи кадрів тощо.

На основі вільного волевиявлення студентів і науково-педагогічних працівників коледжу було створено Наукове студентське товариство робота якого спрямована на їх спільну науково дослідну діяльність.

Співпраця реалізується через:

- організацію пошукових експедицій по місцях де жив і працював Антон Семенович Макаренко в Харкові, Куряжі, Києві;

- організацію та проведення конкурсів педагогічної майстерності за участі студентів коледжу та науковців відділу змісту і технологій навчання дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук.

Отже, сьогодні диктує нові форми реалізації досвіду А.С.Макаренка який сприймається не тільки як історична цінність, універсальна система виховання, а як надійний путівник до розуміння багатьох проблем сучасної молоді, джерело створення ефективної системи взаємодії педагога і учня.

ПРИХОДЬКО Ольга Сергіївна,
студентка гуманітарно-педагогічного
факультету, Національний університет
біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – **ВИГОВСЬКА С.В.,**
кандидат педагогічних наук, доцент

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ А. С. МАКАРЕНКА ЩОДО СІМЕЙНИХ ВЗАЄМИН І РОДИННОГО ВИХОВАННЯ

Одним з найвидатніших педагогів, які займалися дослідженням проблеми виховання дітей у сім'ї, був А.С. Макаренко.

Антон Семенович Макаренко (1888–1939) – це талановитий український педагог-новатор та один із засновників системи дитячо-підліткового виховання. Він підкреслював: «Наші діти – це наша старість. Правильне виховання – це наша щаслива старість, погане виховання – це наше майбутнє горе, це наші сльози, це наша провина перед іншими людьми». В основному родина повинна давати дитині любов, чуйність, справедливість, віддачу особливих сил, найміцніші та найщиріші відносини. Саме в родині дитина одержує перший життєвий досвід, робить перші спостереження й учиться, як поводитися в різних ситуаціях.

Педагогічна система Антона Макаренка – це складна сукупність ідей і практичних рішень, з-поміж яких важливе місце посідає проблема сімейного виховання. Недарма Антона Семеновича вважають одним із засновників сімейної педагогіки. Він був переконаний, що сімейне виховання – це складна система. На нього впливають спадковість і біологічне здоров'я дітей і батьків, соціальний стан, кількість членів сім'ї, місце проживання, ставлення до дитини.

Педагог вважав, що виховання дітей – найголовніша сфера суспільного життя. Й він присвятив всесвітньо відомі праці «Книга для батьків» і «Лекції про виховання дітей». У них автор торкнувся цілої низки проблем сімейного виховання: сім'я як незмінний обов'язковий фактор всебічного виховання дитини, умови виховання, структура сім'ї та її виховне значення, роль батька і матері у вихованні, види авторитету батьків.

Антон Макаренко наголошує на тому, що основною причиною появи помилок у вихованні дітей, відбувається через незнання батьками правил виховання дітей. Перша з них, коли батьки залучають дітей до сварок, виливають на них свій гнів, використовують їх як засіб тиску на подружнього партнера. Інша проблема – це коли дитина виховується «наполовину», тобто немає батька чи матері, вона відчуває при цьому психологічний дискомфорт, навіть меншовартість. У неповній сім'ї процес виховання ускладнюється, оскільки діти значну частину часу бездоглядні, неконтрольовані, перебувають на вулиці, нерідко контактують з аморальними людьми.

Дуже багато помилок у сімейній роботі виходить через те, що батьки немов забувають, в який час вони живуть. Буває, що батьки на роботі, взагалі в житті, в суспільстві виступають як гарні громадяни, а до дітей ставляться жорстоко. Батькам тепер треба рекомендувати набагато тонше, обережніше й вміліше керівництво. Сім'я перестала бути

сім'єю батька. Жінка користується такими самими правами, як і чоловік, наша мати має права, рівні з правами батька.

Авторитарні батьки жадають від дитини беззаперечного підпорядкування і не вважають, що повинні йому пояснювати причини своїх вказівок і заборон. Вони жорстко контролюють усі сфери життя. Діти в таких родинах звичайно замикаються, і їхнє спілкування з батьками порушується.

Тому великого значення надавав А.С. Макаренко батьківському авторитету, особливо аналізував хибні види батьківського авторитету:

- авторитет придушення (батьки б'ють і залякують дітей);
- авторитет віддалі (між батьками і дітьми немає нічого спільного);
- авторитет чванства (батьки вихваляють себе і недооцінюють інших людей);
- авторитет педантизму (батьки – бюрократи і формалісти – все забороняють дітям);
- авторитет резонерства (батьки надокучають дітям частими і зайвими повчаннями);
- авторитет любові (батьки надмірно задобрюють дітей).

Отже, потрібно намагатися, щоб батьківська любов не перетворилася на всездозволеність та бездоглядність. Варто встановити чіткі межі дозволеного (бажано, щоб заборон було небагато – лише найголовніші) і дозволити дитині вільно діяти в цих межах.

Слід намагатися проводити більше часу в сімейному колі, не обмежувати свободу дітей, їхній особистий простір і коло спілкування. Батьки, які виховують дітей в «парникових» умовах, на думку А. С. Макаренка і переважної більшості сучасних педагогів, здійснюють величезну помилку.

Література

1. Макаренко А. С. Книга для батьків / А.С.Макаренко. – М. : Просвітництво, 1969. – 359 с.
2. Шевчук І. В. Концепція А. С. Макаренка і проблема сучасного сімейного виховання / Шевчук І.В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2242/1/Racul.pdf>

РЕЗНІК Роман Олексійович,
*студент гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник – КАНІШЕВСЬКА Л.В.,
доктор педагогічних наук, професор*

А. С. МАКАРЕНКО ПРО ФОРМУВАННЯ У ВИХОВАНЦІВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

На початку ХХІ століття в Україні одним з пріоритетних напрямів виховання підростаючого покоління є формування здорового способу життя. Категорія здорового способу життя включає в себе сприятливі умови життєдіяльності людини, рівень його культури, в тому числі поведінкової, і гігієнічних навичок, які дозволяють зберігати і зміцнювати здоров'я та підтримувати оптимальну якість життя.

Цей процес не може здійснюватися без зв'язку з тим, що накопичено на усіх етапах розвитку вітчизняної освітньої і педагогічної думки. Тому у пошуку нових підходів до формування здорового способу життя педагоги звертаються до історично-педагогічного досвіду з цієї проблеми.

Успішному розв'язанню даного завдання значною мірою сприятиме, на наш погляд, вивчення педагогічної спадщини А.С. Макаренка. В широкій палітрі проблем виховання, які він досліджував і розробляв, вагомо представлена проблема збереження і зміцнення здоров'я вихованців.

Система формування здорового способу життя підростаючого покоління, розроблена А. С. Макаренком, включає залучення вихованців до активних занять фізкультурою і спортом, розвиток навичок особистої гігієни і гігієни житла, профілактику шкідливих звичок та захворювань на хвороби, які передаються статевим шляхом. Про результативність цієї системи свідчить організація життя у колонії ім. М. Горького та комуні ім. Ф. Дзержинського [2].

Особливе місце у системі формуванні здорового способу життя займало фізичне виховання, засобами якого були: вранішня фіззарядка, катання на лижах і ковзанах, походи, екскурсії, плавання, спортивні змагання тощо. У суботу і неділю організовувалися виходи за місто у похідному порядку, гуляння у лісі, військові ігри на місцевості. Велика увага приділялася загартовуванню вихованців.

Головним пріоритетом таких дій, вважав А. Макаренко, є створення належних умов для забезпечення фізичного розвитку дітей, а саме: дотримання правильного режиму життя, використання природних чинників, правильний режим харчування, хорошу організацію відпочинку, широку програму фізичного виховання.

Особливістю педагогічного підходу А. С. Макаренка було те, що фізичний розвиток він розглядав в тісному взаємозв'язку з моральним становленням особистості, яке відбувається завдяки участі у труді. На його думку, фізичний розвиток у праці має велике значення, є важливим елементом фізичної культури, але головна користь праці – у психічному, духовному розвитку людини. З духовно-моральним вихованням молоді

А. С. Макаренко пов'язує і такий напрям роботи, як профілактика хвороб, що передаються статевим шляхом [1, с. 228].

Однією з провідних тенденцій у житті трудової колонії було формування здорового способу життя через педагогічно організоване середовище. Святково прикрашені квітами території і приміщення, вихід на роботу і повернення з роботи під духовий оркестр спряли хорошему настрою, підтягнутості, бадьорості вихованців.

Таким чином, в працях і практичному досвіді А. С. Макаренка формування здорового способу життя розглядається як компонент реалізації генеральної мети виховання підростаючого покоління – всебічний розвиток особистості. Педагогічна система А. Макаренка дає надзвичайно цінний матеріал для осмислення зв'язку між теоретичними моделями збереження здоров'я підростаючого покоління і їх реалізацією в сучасних умовах.

Література

1. Макаренко А.С. Воспитание культурных навыков / А.С. Макаренко // Собр. соч.: Собр. соч.: В 7 т. – М., 1957. – Т. 4. – С. 417–428.
2. Макаренко А. С. Педагогическая поэма (1-е полн. изд. под ред. д. п. н. С. С. Невской). – М. : ИТРК, 2003. – 604 с.

РУДИК Іван Дмитрович,
студент гуманітарно-педагогічного
факультету, Національний університет
біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – **КАНІШЕВСЬКА Л.В.,**
доктор педагогічних наук, професор

А. С. МАКАРЕНКО ПРО ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

В умовах зниження виховної функції сім'ї, лібералізації статевої моралі, зростання кількості розлучень, зниження рівня матеріальної забезпеченості переважної кількості молодих сімей особливою гостротою набуває проблема сімейного виховання. З метою її найефективнішого вирішення, необхідно, на нашу думку, звернутися до ідей вітчизняних

педагогів-класиків. Зокрема варто зупинитися на концепції сімейного виховання видатного українського педагога А. С. Макаренка.

Свою концепцію сімейного виховання А.С. Макаренко описав у роботі «Книга для батьків» (1937 рік) та «Лекціях про виховання дітей», які педагог встиг прочитати по радіо, але в друкованому вигляді вони побачили світ вже після смерті автора.

А. Макаренко вважав, що керувати дитиною, спрямовувати її, а не оберегати від життя, – це найвідповідальніше завдання батьків. Він був переконаний, що підхід до вихованця має бути з оптимістичною гіпотезою, нехай навіть з деяким ризиком [1, с. 102].

У своїй лекції «Про виховання дітей» в розділі «Загальні умови сімейного виховання», А. С. Макаренко зазначав: «Перш за все, звертаємо вашу увагу на наступне: виховати дитину правильно і нормально набагато легше, ніж перевиховати. Правильне виховання із самого раннього дитинства – це зовсім не така важка справа, як багатьом здається. По своїм труднощам ця справа під силу кожній людині, кожному батькові і кожній матері. Добре виховати свою дитину легко може кожна людина, якщо тільки вона цього дійсно захоче, а крім того, це справа приємна, радісна, щаслива» [1, с. 236].

Розмірковуючи про проблеми сімейного виховання А. С. Макаренко наголошував на необхідності самовиховання батьків, закликаючи контролювати кожен свій крок. Цій проблемі Антон Семенович присвятив лекцію для дорослих «Про батьківський авторитет», у якій здійснив психолого-педагогічний аналіз різних форм псевдо авторитетів:

- авторитет придушення (батьки залякують дітей, застосовують методи психологічного і фізичного насилля);
- авторитет віддалі (між батьками і дітьми немає психологічного контакту, духовної близькості, спільних інтересів тощо, натомість психологічна і навіть фізична відокремленість);
- авторитет чванства (батьки вихваляють себе, недооцінюють і принижують інших людей);
- авторитет педантизму (батьки – бюрократи і формалісти – все забороняють дітям);
- авторитет резонерства (діти потерпають від постійних, надокучливих, часто зовсім недоречних і зайвих повчань);
- авторитет любові (батьки безмежно люблять, пестять і ніжать дітей);
- авторитет дружби (в сім'ї відсутня повага до старших, елементарна субординація, а натомість побутує панібратство);
- авторитет підкупу (слухняність дітей досягається лише в обмін на подарунки й обіцянки батьків).

Натомість педагог переконує, що справжній батьківський авторитет має ґрунтуватися на громадській діяльності батьків; знанні життя, захоплені і потреб дитини; увазі до її досягнень і проблем, бажанні допомогти; почуттях розумної любові, помірної вимогливості, відповідальності [1, с. 243–250].

Отже, А. С. Макаренко зазначав, що необхідними умовами справжнього виховання дітей є повна сім'я, гарні взаємини між батьком і матір'ю, власний приклад батьків, правильно побудовані стосунки між батьками і дітьми, чіткий і строгий режим життя, належно організована трудова діяльність членів сім'ї.

Література

1. Макаренко А.С. Книга для родителей / Антон Семенович Макаренко. – К. : Радянська школа, 1987. – 384 с.

ТАРАН Максим Володимирович,
*студент 1 курсу гуманітарно-педагогічного
 факультету, Національний університет
 біоресурсів і природокористування України
 Науковий керівник – ВИГОВСЬКА С.В.,
 кандидат педагогічних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЧЕРЕЗ КОЛЕКТИВ У СПАДЩИНІ А. С. МАКАРЕНКА

Колектив завжди виступав важливою ланкою у функціонуванні суспільства і тому особливості виховання в таких соціальних об'єднаннях є завжди актуальними. Людина як відомо науці є істотою соціальною і не може існувати без взаємодії з іншими людьми, які і складають суспільство. Якщо людину виховувати без впливу колективу вона перетворюється з людини розумної в людину, подібну до тварин.

Великий педагог-практик Антон Семенович Макаренко сформував засади виховання особистості через колектив, які використовуються і у наш час. Він був визначною людиною і присвятив вихованню особистості усе своє доросле життя. У своїх працях педагог визначив основні принципи становлення колективу: 1) відповідальної залежності; 2) гласності; 3) перспективних ліній; 4) паралельної дії. Та виокремив чотири стадії формування колективу:

Перша стадія включає: організаційне оформлення, яке передбачає формування органів самоврядування; висунення перед вихованцями системи педагогічних вимог; засвоєння та закріплення їх у різноманітних формах заохочення та змагання; вироблення в обраних активістів початкових організаторських навичок; сприяння їм у формуванні первинного авторитету серед членів учнівського колективу. Ця стадія триває приблизно навчальну чверть.

Друга стадія пов'язана з підтримкою частиною вихованців вимог наставника; постановкою активом вимог до себе і до своїх товаришів; поступовим перетворенням активу в помічника педагога; висуненням перспективи діяльності колективу; поступовим залученням до громадського життя пасивних учнів; засвоєння класним колективом загальношкільних традицій; подоланням суперечностей між колективом і окремими учнями, між індивідуальними і загальними перспективами, між нормами поведінки колективу і нормами, які стихійно складаються в класі. Тривалість другої стадії один-півтора року.

Третя стадія націлена на згуртування вихованців у єдиній діяльності та висунення колективом на цій основі вимог до кожного свого члена; надання прав колективу самостійно розв'язувати питання, пов'язані з плануванням своєї роботи, заохоченнями і стягненнями; перетворення колективу в інструмент індивідуального розвитку кожного його члена; забезпечення збігу оцінок подій, явищ, фактів, подій шкільного життя; збігу вимог педагогів та активу учнів, які й визначають лінію поведінки всього учнівського колективу.

Четверта стадія передбачає появу складніших вимог, які колектив у процесі формування висуває до кожного свого члена; розширення прав та обов'язків активу; розгортання процесів самовиховання як вищої стадії виховання; переростання вимог дотримання моральних норм у потребу; проведення консультацій педагогом з метою рекомендації засобів, методів та форм самовиховання [1].

Основна думка Антона Семеновича щодо колективу була виражена словами: «Яка чудова, захоплююча діалектика! Вільний... колектив не здатний стояти на місці. Форма існування вільного людського колективу – рух вперед, форма смерті – зупинка» [2]. З цим твердження педагога важко не погодитись, адже колектив – це група людей, об'єднана певними цілями та метою і при досягненні їх, якщо не виникають нові, колектив згодом розпадається. Для прикладу можна навести рок-гурт «The Beatles», які після довгого часу

перебування на сцені втратили спільну мету, у кожного з'явилися свої інтереси та нові цілі, що стало однією з причин розпуску гурту.

На рахунок стадій формування колективу, то вони є актуальними і на сучасному етапі, можливо тільки що деякі з них можуть поєднуватися в одну та змінюється чинник часу зміцнення колективом своєї соціальної значущості.

Єдиний момент, який є у працях Антона Семеновича, що йде в розріз з парадигмами сучасного, цивілізованого суспільства, – це питання індивідуальності в колективі. Він вбачав у колективі злагоджений механізм, у якому його учасник є частиною, «гвинтиком» без прояву рис індивідуальності. З однієї сторони можна зрозуміти таке твердження як один із способів довшого існування колективу, адже без індивідуальності його учасників колектив практично завжди буде мати одну спільну мету, яку і буде вирішувати. З іншого боку без нових ідей, які можуть висувати члени колективу, будучи індивідуальними особистостями, колектив буде стояти на місці або згодом буде розпущений за неможливістю свого подальшого існування, у швидкозмінному світі.

Отже, особистість є невід'ємною частиною колективу, в продовж свого життя, і тому її виховання та розвиток перебуває під фактором впливу колективу.

Література

1. А.С.Макаренко про розвиток колективу і виховання в ньому [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1394041235536/pedagogika/makarenko_pro_rozvitok_kolektivu_vihovanny_a_pomu

2. Виховання особистості в колективі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/10611207/pedagogika/vihovannya_osobistosti_kolektiv

ТВЕРЕЗОВСЬКА Олександра Вікторівна,
студентка гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник – **ВАСЮК О.В.,**
доктор педагогічних наук, доцент

ІНТЕЛЕКТ-КАРТИ: ВІД НАВЧАННЯ ДО САМОНАВЧАННЯ

Бурхливий розвиток технологій змушує педагогів шукати нові форми та методи навчання, тобто здійснювати цілеспрямовану діяльність. Процес навчання у нас починається від народження: вчимося говорити, сидіти, ходити, читати, писати, рахувати... Отже, навчання – це організована, двостороння діяльність, спрямована на максимальне засвоєння та усвідомлення навчального матеріалу і подальшого застосування отриманих знань, умінь та навичок на практиці; цілеспрямований процес передачі і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини [1].

Як зробити навчання цікавим? По-перше, необхідно визначити найкращий спосіб сприйняття інформації. Розглянемо декілька моделей, які відносяться до стилю навчання:

– першою моделлю виступає теорія множинного інтелекту Г. Гарднера, який припустив, що інтелект є набором різних здібностей (музичний інтелект, вербальний, кінестетичний, логічний, просторовий, міжособистісний, внутрішньоособистісний, природний і екзистенціальний), а не єдиною когнітивною здатністю, яку висловлює коефіцієнт розумового розвитку;

– другою є модель VAK / VARK. Відповідно до неї, у людей є схильність до різних стилів навчання, наприклад візуальному, слуховому, кінестетичному або навчання за допомогою читання;

– третя – модель Колба. Дослідник запропонував класифікувати стилі навчання (конвергенція, відсторонення, асиміляція, пристосування), виходячи з переваг слухача щодо абстрактного/конкретного і активного/рефлексивного досвіду.

Отже, більшість людей вчать за допомогою візуальних, слухових та кінестетичних методів, і у кожного є різні типи інтелектуальних здібностей, виражені в різному ступені.

Під самонавчанням розуміємо самостійне навчання поза навчальним закладом. Ці дві складові взаємопов'язані. А замислювались ми, як навчитися вчитись? Що це таке? І звідки ми дізнаємось, що наші знання найсучасніші, а нова інформація повною мірою засвоєна? Напевно ніхто не зможе дати одностайної відповіді. Проте нам імпонує підхід, запропонований В. Пушкарем [2]. Автор виділяє п'ять етапів (підготовка, розвідка, практика, занурення, повторення) до засвоєння нової інформації. Здавалось би, це давно доведено науковцями, тільки іноді ми не можемо згадати те, що давно вивчили і запам'ятали. Використовуючи карту знань спробуємо записати нову інформацію (рис. 1).

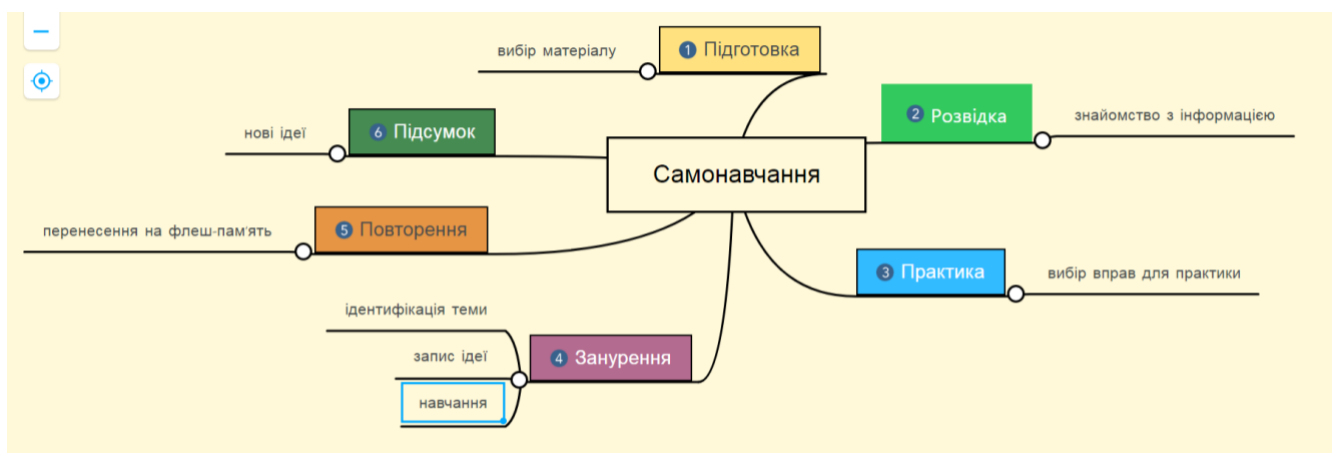

Рис. 1 Етапи засвоєння нової інформації або самонавчання

Виходячи з вищевказаного бажано створювати ситуації, які включають в себе кілька підходів. Це зробить процес більш цікавим, а матеріал буде краще запам'ятовуватися. Складання ж ментальних карт активізує просторово-образне мислення, що дозволяє по-новому подивитися на проблему [3, с. 331], тим самим вмотивовано підійти до процесу самонавчання.

Література

1. Навчання // Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F>
2. Пушкар В. Ефективне самонавчання. Що ми робимо не так? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dou.ua/lenta/articles/self-education/>
3. Тверезовська Н.Т. Інформаційні ресурси забезпечення соціально-педагогічної діяльності [текст] : навч. посібник для студентів ОС Бакалавр спеціальності 6.010106 Соціальна педагогіка / Н.Т. Тверезовська, Л.В. Віктрова, А.Б. Кочарян. – К. : ЦП Компрінт, 2017. – 418 с.

ТЕРПЕНЬОВА Юлія Дмитрівна,
*студентка факультету захисту рослин,
 біотехнологій та екології, Національний
 університет біоресурсів і природокористування
 України*
*Науковий керівник – **НАКОНЕЧНА О.В.,**
 кандидат педагогічних наук, доцент*

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ІЗ ЗАХИСТУ РОСЛИН: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД

Згідно із Законом України «Про захист рослин» захистом рослин є комплекс заходів, спрямованих на зменшення втрат урожаю та запобігання погіршенню стану рослин сільськогосподарського та іншого призначення, багаторічних і лісових насаджень, дерев, чагарників, рослинності закритого ґрунту, продукції рослинного походження через шкідників, хвороби і бур'яни.

Саме такий перелік об'єктів вивчення, як шкідливі і корисні види комах, кліщів, гризунів, бур'янів, квіткових паразитів, фітонематод, хвороб рослин (грибних, бактеріальних, вірусних та інших), а також заходи захисту культур від шкідливих організмів і є основним в процесі навчання студентів магістратури зі спеціальності «Захист і карантин рослин».

Запорукою формування професійної компетентності майбутніх фахівців із захисту рослин є якісна підготовка студентів з навчальних дисциплін, що виявляється в здатності до виконання відповідних виробничих функцій на високому рівні. У цьому контексті зростає значення фахової підготовки студентів та її результату – формування професійної компетентності.

Відповідно до Стандарту вищої освіти України [3] фахівці із захисту рослин повинні володіти набором загальних та спеціальних (фахових) компетенцій, а також інтегральною компетентністю, що передбачає здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі захист і карантин рослин або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень, або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Оскільки майбутні фахівці зазначеного профілю повинні вміти професійно підійти до науково-виробничих питань рентабельного і екологічно безпечного захисту вирощуваних культур від чималого переліку шкідливих організмів, вважаємо за доцільне передбачити у структурі професійної компетентності фахівців із захисту рослин таку якість як екологічна свідомість.

Окрім того, такі фахівці повинні ще й володіти здатністю визначати і застосовувати різні методи захисту і карантину рослин від шкідливих організмів з урахуванням фітосанітарного стану, екологічної ситуації та економічної доцільності в агроценозах, міських ландшафтах, на землях несільськогосподарського призначення для отримання високоякісної продукції сільськогосподарських культур та інших культивованих рослин із застосуванням новітніх технологій; використовувати сучасні методи наукових досліджень у захисті і карантині рослин, які спрямовуються на здобуття нових знань про особливості розвитку, розмноження і поширення шкідливих організмів, їх взаємодії із навколишнім природним середовищем, а також розроблення на базі зазначених знань наукових розробок для інноваційного розвитку агропромислового комплексу.

Література

1. Біла книга національної освіти України : (проект) [Електронний ресурс] / Акад. пед. наук України ; ред. В. Г. Кремень. – К., 2009. – 185 с. – Режим доступу : <http://www.ukraine3000.org.ua/img/forall/Ped.pdf>. – Назва з екрану.

2. Закон України Про захист рослин /// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 50-51, ст.310.

3. Стандарт вищої освіти України другого (магістерського) рівня освіти ступеня вищої освіти – магістр, галузі знань – 20 «Аграрні науки та продовольство» спеціальності – 202 «Захист і карантин рослин».

ТЕСЛЮК Віктор Вікторович,
*студент механіко-технологічного факультету,
 Національний університет біоресурсів і
 природокористування України
 Науковий керівник – ТЕСЛЮК В.М.,
 кандидат психологічних наук, доцент*

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНІКА У КОНТЕКСТІ ІДЕЙ А.С. МАКАРЕНКА

Проблема оволодіння навичками педагогічної техніки на сьогодні є досить актуальною, бо майбутнє нашої країни визначає той, хто виховує підрастаюче покоління, формує майбутнього громадянина.

А.С. Макаренко увів поняття «педагогічна техніка», яке має нагадувати педагогові про необхідність дбати не лише про сутність педагогічної діяльності, а й про форму вияву своїх намірів, свого духовного потенціалу. Педагогічна техніка сприяє гармонійному поєднанню внутрішнього змісту діяльності педагога і зовнішнього його вираження. Майстерність педагога виявляється в синтезі духовної культури і педагогічно доцільної зовнішньої виразності.

А.С. Макаренко вказує на основні шляхи формування педагогічної техніки:

- розвиток уміння «читати за обличчям» своїх вихованців, за їхніми жестами, внутрішнім станом, намірами тощо;
- формування вміння керувати своєю мімікою, жестами, пантомімікою та поведінкою;
- формування мовної техніки, постановки голосу;
- розвиток емоційно-вольових якостей і комунікативних умінь;
- акторська підготовка, вміння грати в дитячому колективі, розігрувати педагогічний гнів, йти на педагогічно доцільний ризик;
- підготовка до подолання опору учнів виховним впливам;
- психологічна підготовка, формування дослідницьких умінь майбутнього вчителя.

А.С. Макаренко глибоко розумів, що педагогічна техніка має базуватися на психічному стані педагога, бути яскравим виразом його внутрішніх почуттів, намірів, переживань. Він рішуче виступав проти спроб формування педагогічної техніки лише на основі практики. Вона, на його думку, повинна розроблятися теоретично, але проходити шліфовку в практичній діяльності.

На думку А.С. Макаренка естетична виразність поведінки педагога – потужний виховний засіб, хоча на перший погляд здається малозначущою дрібницею, однак і вона є складовою педагогічної техніки. Антон Семенович говорив: «Це починається у всіх дрібницях. Голитесь ви кожного дня чи ні. Чистите ви черевики кожного дня чи ні. Вихователь, який дістає з кишені чорну зім'яту хустинку, – це вже не вихователь» [2, с. 124]. Жести, рухи, звички педагога А.С. Макаренка відносив до обов'язкових атрибутів майстерності, яким потрібно навчати педагогів.

Важливою умовою є дотримання душевної рівноваги. Тому не варто допускати похмурість, перебільшення чужих вад. Важливо звертатися до гумору, бути оптимістом і доброзичливою людиною.

Усі ці якості характеризують психологічну стійкість у професійній діяльності. В основі її – позитивне емоційне ставлення до себе, вихованців, праці. А.С. Макаренко вважав,

що позитивні емоції активізують і надихають педагога, надають йому впевненості, сповнюють його почуттям радості, позитивно впливають на стосунки з дітьми, батьками, колегами.

Література

1. Макаренко А.С. Проблемы школьного советского воспитания: лекции / Пед. соч. в 8 т. –Т. 4. – М., АПН СССР. – 1983-986. – 398 с.

ТРУТЕНЬ Аліна Вікторівна,
аспірантка, Національний університет
біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – СОПВНИК Р.В.,
доктор педагогічних наук, доцент

ЕСТЕТИКО-ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЗА А. С. МАКАРЕНКОМ

Естетико-екологічне виховання виділяється як самостійний напрямок у педагогіці завдяки тому, що має особливий власний предмет. Предметом естетико-екологічного виховання є: краса самої природи; краса природи відбитої в мистецтві; краса відносин людини до природи.

Естетико-екологічне виховання необхідно розглядати у взаємозв'язку з естетико-екологічною культурою особистості, сутність, якої розкривається в контексті загальної теорії культури - насамперед духовної.

Багато елементів естетико-екологічного виховання присутні в практиці роботи установ керованих А.С. Макаренком. Головна мета в цьому питанні виражена наступними словами «Бити на красу, значить бити напевно», оскільки прагнення до краси міцно закладене природою в кожній людині. Це кращий важіль, яким можна повернути людину до культури. Естетичне розглядалося їм як основа морального та духовного.

А.С. Макаренко створив на практиці і теоретично осмислив методіку екологічного виховання. Спираючись на високі і благородні принципи людського виховання, видатний педагог дійшов висновку: природа – це не якесь символічне багатство – це, перш за все, праця десятків і сотень поколінь, що поливали потом рідну землю і передали її своїм нащадкам. Діти повинні зрозуміти, що природа – це і матеріальне багатство. Якщо з якоїсь причини вона збідніє, збідніємо і ми.

У досвіді роботи А.С. Макаренко використовував потужні форми й методи естетико-екологічного виховання: сільськогосподарська праця; обробка землі, вирощування фруктів, злакових, баштанних культур, робота на фермі, в оранжереї, пасіці; робота з екологічного благоустрою колонії і її околиць: посадка алей і саду, квітників, проріджування лісу, очищення берегів ріки й озера, збереження природної краси природи; селекційна робота із тваринами й рослинами, оволодіння раціональними засобами їхнього вирощування; підвищення культури рослинництва й тваринництва, засвоєння агрономічних, зоотехнічних, метеорологічних й ін. знань, читання відповідної науково-популярної літератури; спілкування з селянами прилеглих сіл, засвоєння народної культури, філософії та моралі трудової діяльності, поведінки в природі; прищеплювання вихованцям санітарно-гігієнічних норм, формування здорового способу життя, краси людського тіла, загартовування природними факторами; естетизація трудової діяльності: впровадження свят, ритуалів, традицій пов'язаних з господарською діяльністю, походи, спів, прогулянки по околицях, подорожі й екскурсії по країні; заняття фізичною культурою, проведення спортивних свят, ігор, змагань на місцевості; читання художньої літератури, бесіди, знайомство з фольклором; заняття естетичною діяльністю в різних творчих кружках і колективах.

Отже, розгляд найбільш значимих аспектів естетико-екологічного виховання в

педагогічній спадщині А. С. Макаренка дозволяє накопичити матеріал необхідний для розуміння цілей, принципів, змісту, форм і методів роботи в сучасній школі; обґрунтувати нові підходи до вирішення проблем екологічного виховання молоді.

Література

1. Макаренко А.С. Методика организации воспитательного процесса. Проблемы школьного советского воспитания / Антон Семенович Макаренко Собр. соч.: в 5 т. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1986. – Т. 5. – С. 9 – 19.

ТУРЧИН Софія Олексіївна,
вихованка Центру дитячої та юнацької
творчості, 9 клас (м. Васильків)
Науковий керівник – **РОЗУМНЮК А. А.,**
керівник гуртка Центру дитячої та
юнацької творчості, керівник гуртка-
методист(м. Васильків)

ЗАПОВІДЬ А.С. МАКАРЕНКА У ВИХОВАННІ ЩАСЛИВОГО ДОШКІЛЬНИКА – СПІВПРАЦЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ТА СІМ'Ї

Нагальною – потребою ХХІ століття стає формування такого способу життя, який був би основою довготривалого щасливого розвитку людства. Загалом ідеться про систему цінностей, складову культурного світобачення кожної людини, яка не залежала б від економічних сплесків чи занепадів, зміни політичної влади, у якій би захист, турбота про людину, її життя вважались такими ж важливими, як і саме життя. Особливі труднощі у досягненні цієї мети виникають під час взаємодії сім'ї та навчального закладу, в якому перебуває дитина дошкільного віку. Важливо, щоб не лише педагоги, а й батьки були зацікавлені в такій співдружності і розглядали навчально-виховний заклад як установу, у якій навчаються, розвиваються, виховуються і діти, і самі батьки.

Значний інтерес до проблеми ролі сім'ї у вихованні дітей мають педагогічні погляди видатного педагога-новатора ХХ століття Антона Семеновича Макаренка. Педагогічні ідеї А.С. Макаренка щодо виховання дітей у сім'ї можна використати під час створення педагогічних умов виховання щасливої дитини дошкільного віку в умовах навчально-виховного закладу. Виховання щасливої дитини можна розглядати як багатоаспектне поняття. Поняття «щастя» ми розуміємо по-своєму, адже кожен з нас – індивідуальність, що має власні інтереси та уподобання. Для дитини джерелом щастя, в якому вона хоче перебувати постійно, є сім'я. Аналіз досліджень психологів показав, що щасливі діти частіше домагаються успіху в дорослому житті в порівнянні з дітьми нещасливими, прослідковується також чіткий взаємозв'язок між настроєм батьків і дітей. Чи може бути щасливою дитина у нещасливих батьків? Свою концепцію сімейного виховання педагог Макаренко виклав у роботах «Книга для батьків» (1937 рік), «Лекції про виховання дітей», які були надруковані вже після смерті автора (1940 рік) та інших статтях. Цінність його книг полягає у тому, що вони допомагають формувати педагогічне мислення у батьків, розв'язувати складні етичні проблеми тощо. Антон Семенович Макаренко говорив: «Сім'я повинна бути тим місцем, де дитина змогла б знайти відповіді на всі питання, тому важливу роль відіграє її духовна, позитивна атмосфера, оскільки стосунки матері і батька завжди знаходяться на очах у дитини, вона наслідує своїх батьків, їх поведінку, манеру спілкування тощо». Сім'я глибоко впливає на фізичне й духовне життя дошкільника, здійснює соціалізацію (приспосовування до соціального оточення) особистості, в ній можливе вирішення всіх важливих педагогічних завдань. І тільки разом з батьками, спільними зусиллями педагоги можуть дати дитині справжнє щастя. Педагоги і члени родин вихованців мають

усвідомити, що вони, як і діти, є рівноправними учасниками педагогічного процесу та взаємодіяти на засадах довіри, партнерств, взаємоповаги, єдності вимог.

Отже, на думку педагога А.С. Макаренка: «Якщо дитину з самого початку правильно, у єдності, виховувати, то такі діти беруть більше від життя, входять в нього більш сильними, підготовленими, а значить і більше щасливими». Якщо до шести років дитина виховувалася правильно, то на таку дитину ніхто не вплине погано. Безсумнівно, педагогічні ідеї Антона Семеновича Макаренка щодо виховання дітей у сім'ї варто використовувати в процесі створення педагогічних умов виховання щасливої дитини дошкільного віку у навчально-виховних закладах в сучасних умовах.

Література

1. Макаренко А. С. Книга для родителів / А. С. Макаренко. – М. : Правда, 1986. – 448 с.
2. Макаренко А. С. Лекції о воспитании детей / А. С. Макаренко [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://antmakarenko.narod>

ФЛЬОРА Ілона Ігорівна,

*студентка гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – **НАКОНЕЧНА О.В.**,
кандидат педагогічних наук, доцент*

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ А.С. МАКАРЕНКА НА СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ

Первинним інститутом соціального виховання дитини і одним із найголовнішим соціальних інститутів і агентів соціалізації є сім'я.

Благополуччя сім'ї визначається не рівнем матеріального достатку, а передусім рівнем внутрішньосімейної моральності, духовності, задоволення емоційних потреб всіх членів сім'ї, а матеріальна забезпеченість лише створює сприятливі умови для нормального психологічного та емоційного клімату в сім'ї. У такій сім'ї присутні між іншим врахування інтересів кожного члена родини, трудова співдружність, розуміння духовних переживань іншого, взаємна довіра, любов, чуйність, людяність, спільні інтереси та мета, взаєморозуміння та взаємоповага [1, с. 259]. Все це сприяє формуванню гармонійно розвиненої особистості в процесі родинного виховання.

Зміст виховання в сім'ї обумовлюється генеральною метою демократичного суспільства. Сім'я зобов'язана формувати фізично і психічно здорову, високоморальну, інтелектуально розвинену особистість, готову до майбутньої трудової, громадської і сімейного життя [2, с. 285].

А. Макаренко є важливою постаттю в педагогіці, зокрема, в теорії і практиці виховання особистості. У своїх працях, окрім іншого, він досліджував питання родинного виховання особистості. Аналіз його наукового доробку дає підстави виокремити такі особливості у родинному вихованні: увага до авторитету батьків, визначальний вплив поведінки батьків на виховання дитини, єдність справ сімейних і громадських, організація особистого і громадського життя батьків та сім'ї, а також життя дитини [3, с. 646-653].

Велике значення відомий педагог надавав батьківському авторитету і виокремлював такі його види: авторитет придушення, авторитет віддалі, авторитет чванства, авторитет педантизму, авторитет резонерства, авторитет любові, авторитет дружби, авторитет доброти, авторитет підкупу. Він вказував на те, що коріння авторитету завжди в одному місці: в поведінці батьків, яка містить у собі «все батьківське і материнське життя – роботу, думку, звички, почуття, прагнення» [3, с. 648]. Найголовнішим методом виховання, за А.

Макаренком, є батьківська вимога до себе, батьківська пошана до своєї сім'ї, батьківський контроль над кожним своїм кроком [3, с. 651]. При цьому, він зазначав, що тільки в сім'ї, де є кілька дітей, батьківське піклування може мати нормальний характер, бо воно рівномірно розподіляється між усіма. Дитина змалечку привчається до колективу [3, с. 649].

А. С. Макаренко описував методи родинного виховання, сприяв розповсюдженню педагогічно обґрунтованих принципів виховання в сім'ї. У своїй «Книзі до батьків», він говорив: «Добре виховати свою дитину легко може кожна людина, якщо тільки вона цього справді захоче, а, крім того, це – справа приємна, радісна, щаслива. Зовсім інше – перевиховання» [3, с. 649]. Автор звертав увагу і на наступне: виховати дитину правильно і нормально набагато легше, ніж перевиховувати. Тому батьки не повинні самоусуватися від виховання, а спілкуватися з дитиною, цікавитися її інтересами і вподобаннями, де, як і з ким вона проводить час. Це допоможе в подальшому запобігти багатьом помилкам сімейного виховання.

Література

1. Богданова І. М. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / І. М. Богданова. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
2. Кузьмінський А. І. Педагогіка родинного виховання : навч. посіб. / А.І. Кузьмінський, В. Л.Омелянко. – К. : Знання, 2006. – 324 с.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка : хрестоматія / А. С. Макаренко. Книга для батьків / А. І. Кузьмінський, В. Л.Омелянко. – К. : Знання-Прес, 2006. – 645-672 с.

ХОДАКІВСЬКА Анна Сергіївна,
*учениця 10 класу Пісківської гуманітарної
 гімназії, член гуртка МАН Пісківської селищної
 об'єднаної територіальної громади
 Науковий керівник – СОПВНИК Р.В.,
 доктор педагогічних наук, доцент*

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У КОЛЕКТИВІ ЗА МЕТОДИКОЮ А. С. МАКАРЕНКА

Питання про виховання молодого покоління в дусі колективізму було провідним питанням радянської педагогіки з перших же днів її існування. А. С. Макаренко винятково велике місце у своїй педагогічній системі приділив проблемі виховання особистості в колективі й через колектив.

Антон Семенович визначив колектив як об'єднання людей в основі якого лежать суспільно цінні цілі, спільна діяльність по їх досягненню, розподіл взаємної відповідальності між учасниками колективу, створення органів самоуправління і зв'язки з іншими колективами як такими ж осередками суспільства.

Колектив розглядався ним як універсальний метод комуністичного виховання, що є загальним і єдиним, а водночас давав можливість кожній окремій особистості розвивати свої здібності, зберігати свою індивідуальність.

А.С. Макаренко категорично стверджував, що у «...Радянському Союзі не може бути особистості поза колективом і тому не може бути особистої долі й особистого шляху до щастя, протиставлених долі й щастю колективу».

Він вважав, що впливати на окрему особистість можна, діючи на колектив, членом якого є ця особистість. Це положення він називав «принципом паралельної дії». У цьому принципі реалізується вимога колективу – «усі за одного, один за всіх». «Принцип паралельної дії» не виключає, однак, застосування «принципу індивідуальної дії» – прямого, безпосереднього впливу педагога на окремого вихованця.

Важливим чинником, що сприяє розвитку і становленню колективу, є система перспективних ліній. Перспектива – це мета, «завтрашня радість» (А. С. Макаренко), що виступає стимулом у діяльності колективу й окремих його членів.

Думки А. С. Макаренка про головні напрями організації колективу містять у собі різноманітні аспекти діяльності та багатосторонній вплив на особистість вихованця.

Дослідник його спадку М. П. Ніжинський виділяє їх за такими напрямками:

- уповноважені колективу повинні добиватися всебічного підвищення його політичного і культурного рівня, регулювати товариські взаємини, рішуче боротися з найменшими спробами насильства старших або більш сильних над молодшими і слабшими;
- кожен член колективу щоденно повинен виявляти себе в праці, а тому особливим завданням активу є виховання у кожного поваги до праці, до відпочинку і занять інших;
- дисципліна завжди виступає як форма суспільного добробуту людей. Покарання, спрямовані на зміцнення дисципліни, повинні, головним чином, впливати на колектив і мати форму морального осуду;
- громадська думка – регулятор поведінки особистості;
- дитячим загальним зборам слід приділити велику увагу. Для формування особистості вони матимуть особливу цінність, коли предметом їх обговорення будуть щоденні справи і перспективні лінії розвитку закладу, які пов'язують вихованців із загальнонародними інтересами;
- розвиток перспективи кожної особистості слід нерозривно пов'язувати зі стилем роботи в колективі.

Отже, у процесі різноманітності діяльності колективу кожен його член розвиває в собі потребу бути уважним до інтересів інших людей, потребу високої моральності, тобто бажання збагачувати духовне життя.

Висновок: за А. С. Макаренком первинний колектив не клас, в якому об'єднані однолітки для розв'язання навчально-виховних завдань, інтереси такого об'єднання випливають із «соціального синтезу». Такого колективу практика радянської школи не створила, і експериментальне досягнення видатного педагога не знайшло підтримки в системі так званого комуністичного виховання. Суттєвим структурним компонентом, що сприяє розвитку колективу, його впливу на особистість, є актив і органи самоврядування.

А. С. Макаренко, приділяючи велику увагу активу, писав: «Актив є тим здоровим, необхідним у виховному дитячому закладі резервом, який забезпечує наступність поколінь у колективі, зберігає стиль, тон і традиції колективу. Підростаючий актив змінює в громадській роботі вихованців, які закінчили заклад, і таким чином забезпечується єдність колективу». Відповідно до цього Макаренко вперше в педагогіці висунув і розробив важливий принцип, який він назвав «системою перспективних ліній». «Людина не може жити на світі, якщо в неї немає попереду нічого радісного. Щирим стимулом людського життя є завтрашня радість... Найважливіше, що ми звикли цінувати в людині, – це сила й краса. Виховати людину – значить виховати в неї перспективні шляхи, по яких розташовується її завтрашня радість. Можна написати цілу методику цієї важливої роботи. Вона полягає в організації нових перспектив».

Мистецтво педагога полягає в тому, щоб сполучати своє керівництво, свої педагогічні вимоги з більшими реальними правами колективу. Така в коротких словах сутність «системи перспективних ліній» А. С. Макаренка, що є однією із частин його навчання про виховання й колектив. Правильно здійснювана в педагогічній практиці, вона будить у вихованців впевненість у їхніх силах, піднімає їхнє почуття власного достоїнства, розвиває волю і наполегливість, підтримує бадьорість і життєрадісність і спонукає колектив прагнути до нових досягнень. Аналіз думок педагога дає можливість сформулювати деякі правила, дотримання яких сприяє формуванню вчительського колективу. Зі сформульованих у працях А. С. Макаренка порад і рекомендацій щодо проблеми педагогічного колективу на перший

план виступає правило, яким педагог неухильно керувався у своїх навчально-виховних закладах: правильне виховання можливе за наявності учительських колективів як колективів односторонніх.

ХОДОС Євген Іванович,
*аспірант гуманітарно-педагогічного
 факультету, Національний університет
 біоресурсів і природокористування України
 Науковий керівник – ВАСЮК О.В.,
 доктор педагогічних наук, доцент*

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» З ПОЗИЦІЇ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

На нинішньому етапі розвитку суспільства, як на світовому, так і українському ринку праці, потрібні висококваліфіковані, конкурентоспроможні фахівці, яким притаманна компетентність, ділова завзятість, здатність до ризику та прийняття самостійних рішень, тобто особи, підготовлені до роботи як професійно, так і індивідуально-особистісно. Для успішної діяльності фахівця будь-якої сфери цінуються такі якості, як от: пошукова активність, соціальна відповідальність, організованість, практична спрямованість, вольова наполегливість.

Готовність особистості до певного виду діяльності у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів досліджували В. Борисов, М. Вієвська, І. Ковальська, Л. Кадченко, О. Полякова, Л. Прудка, Л. Савенкова, Л. Савченко та ін.

Метою роботи є аналіз поняття «готовність майбутніх викладачів до професійної діяльності» з позиції особистісно орієнтованого підходу.

Відповідно до особистісно орієнтованого підходу, Л. Кандибович та М. Дяченко тлумачать «готовність як вирішальну умову швидкої адаптації до умов праці, подальшого професійного удосконалення і підвищення кваліфікації» [1, с. 337]. Готовність до професійної діяльності дослідниками вбачається як сукупність компонентів: мотиваційного (інтересу та позитивного ставлення до обраної майбутньої професії та процесу підготовки); орієнтаційного (сформованих знань та уявлень стосовно специфіки та умов майбутньої професійної діяльності, прагнення досконалості); операційного (оволодіння способами і методами професійної діяльності); вольового (саморегуляції власної професійної діяльності); рефлексивного (самооцінки професійно-практичної діяльності).

І. Ковальська визначає готовність із позиції особистісного підходу, як стійке психологічне утворення особистості, що забезпечує здатність до успішного виконання завдань [3].

Досліджуючи питання готовності до професійної діяльності Л. Прудка вказує, що ця категорія залежить від відповідного рівня професійної компетентності, професійної майстерності, а також здатності до саморегуляції, налаштованості на відповідну соціальну діяльність, уміння мобілізувати свій професійний (духовний, особистісний та фізичний) потенціал на розв'язання поставлених завдань у відповідних умовах [4].

О. Сакалюк під готовністю менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі розуміє складне, інтегроване, особистісне утворення, яке містить психологічний, когнітивний та функціональний компоненти для вирішення професійних завдань, що потребують урахування етнокультурних, соціопсихолінгвістичних, педагогічних та інших чинників розвитку закладів освіти різного типу [5].

В. Жукова розуміє готовність як цілісне утворення, що характеризується психофізіологічною, емоційно-воловою, когнітивною мобілізацією особистості в момент її

включення в діяльність конкретного напрямку. При цьому автор визначає, що готовність – це властивість особистості, що розвивається в результаті накопичення життєвого досвіду, який базується на формуванні позитивного ставлення до певної діяльності, усвідомлення мотивів і потреб [2].

Готовність викладачів вищих навчальних закладів МВС України до педагогічної діяльності О. Степаненко визначає як явище, що є складним особистісним утворенням, ядром якого є позитивні установки, мотиви й засвоєні цінності викладацької професії, а також професійно важливі риси характеру та здібності, сукупність знань, умінь і навичок та певний досвід їхнього застосування, що забезпечують здатність педагога визначати оптимальні способи діяльності, оцінювати свої можливості щодо їх відповідності особливостям функціонування ВНЗ МВС [6].

Отже, науковцями готовність з позиції особистісно орієнтованого підходу розглядається як сукупність впливів, певне утворення, що розвивається на основі мотивів, професійної спрямованості, бажання досягти успіху, самовдосконалення, самоосвіти. Під поняттям «готовність майбутніх викладачів до професійної діяльності» будемо розуміти інтегровану якість особистості, що ґрунтується на системі мотивів, потреб, ціннісних установках викладацької професії, професійно-особистісних якостях, здібностях педагога та спрямовану на творче та якісне вирішення педагогічних завдань.

Література

1. Дьяченко М. И. Психология высшей школы / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск, 1981. – 383 с.
2. Жукова В. Ф. Психолого-педагогический анализ категории «психологическая готовность» / В. Ф. Жукова // Вестник Филиала Российского государственного университета в г. Сургуте. – 2011. – Т. 4. – № 5. – С. 32–35. – (Серия: Педагогические науки).
3. Ковальська І. Формування психологічної готовності членів громадських формувань до охорони державного кордону : автореф. дис. ... канд. псих. наук : спец. 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах» / І. Е. Ковальська. – Хмельницький, 2009. – 23 с.
4. Прудка Л. Обґрунтування формування інтегративної готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. Прудка. – Київ, 2013. – 24 с.
5. Сакалюк О. Формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. Сакалюк. – Одеса, 2012. – 20 с.
6. Степаненко О. Формування готовності викладачів вищих навчальних закладів МВС України до попередження та розв'язання професійних конфліктів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. Степаненко. – Київ, 2013. – 24 с.

ШЕВЧУК Тетяна Юрївна,

*студентка гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – БУЦИК І.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

ДІЯЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В КОЛЕКТИВІ: МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Однією із головних сучасних освітніх завдань вищої школи є підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних виконувати професійну діяльність працюючи у

команді, у колективі. Означена вимога встановлена світовими кваліфікаційними рамками та нормами освітніх стандартів різноманітних міжнародних агентств з якості освіти. Діяльність особистості у колективі вимагає чіткої, злагодженої людської співпраці, що ґрунтується на здатності особистості дотримуватися у роботі етичних норм і правил поведінки, вмінь спілкування, що ґрунтуються на загальнолюдських та національних культурних цінностях. Тому сучасна підготовка фахівців у закладах вищої освіти має, насамперед, враховувати закономірні явища діяльності особистості у колективі, її мотивацію до ефективних особистісних та командних стосунків, що у подальшому дозволить підготувати фахівця до майбутньої професійної.

Робота особистості в колективі є підпорядкована певним закономірностям розвитку як самої особистості, так і суспільства загалом. Тому метою нашого дослідження є виявлення мотивів ефективної роботи особистості у колективі.

Термін «колектив» походить від латинського *collectives* – збірний. Він означає соціальну групу, об'єднану на основі суспільно значимих цілей, загальних ціннісних орієнтацій і спільної діяльності. Успішна діяльність колективу залежить від того, наскільки ефективна мотивація людей, які працюють у ньому. Мотивація діяльності особистості у колективі – це стимулювання до діяльності, процес спонукання до роботи, вплив на поведінку людини для досягнення особистих, колективних і суспільних цілей. Мотивація колективу – це сукупність зовнішніх і внутрішніх рушійних сил, що спонукають колектив здійснювати діяльність, спрямовану на досягнення певних цілей, з витратою певних зусиль, з певним рівнем старання, сумлінності та наполегливості.

Проведений аналіз наукових праць дозволив вважати, що в основі діяльності колективу та окремої його особистості лежить потреба, яка психологічно виявляється як мотив, що може реалізуватися у інтересах, прагненнях, переконаннях та установках. На сьогодні виділяють такі види мотивів діяльності у колективі: соціальності, самоствердження, самостійності, саморозвитку, мотиви досягнення мети, справедливості, змагальності, влади, процесуально-змістові мотиви, суспільно значущі мотиви, прагнення до контакту, мотив уникнення неприємностей і покарання.

Отже, у результаті проведеного дослідження вважаємо, що правильна мотивація діяльності особистості у колективі дозволить ефективно досягати запланованих результатів.

ШОЛОМ Катерина Григорівна

*студентка гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – ВАСЮК О.В.,
доктор педагогічних наук, доцент*

ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА ЗА А. С. МАКАРЕНКОМ

Нині виховання свідомого громадянина, справжнього патріота своєї держави є одним із головних завдань нашого суспільства. Громадянське виховання має на меті сформувані особистість із поведінкою, почуттями та вчинками, які спрямовані на розвиток демократичного суспільства в Україні; громадянина, який буде дотримуватися прав та свобод своєї держави, поважати державні символи та історію Батьківщини.

У Законі України «Про вищу освіту» відзначається, що одним з основних завдань є формування громадянина шляхом правового, патріотичного, екологічного виховання, формування в учасників навчально-виховного процесу громадянської позиції, морально-етичних цінностей та відповідальності [2]. У Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015 р.) йдеться про те, що одним із найбільш актуальних нині є напрям громадянського виховання, він відповідає вимогам і викликам сучасності, закладає

основи для формування свідомості сучасних і майбутніх поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку [4].

До аспектів громадянського виховання свого часу зверталися: Г. Ващенко, В. Сухомлинський, С. Русова, К. Ушинський, М. Боришевський, Л. Крицька тощо. У їхніх працях розкриті такі проблеми, як формування громадянських якостей і громадянської позиції людини, розвитку громадянських цінностей у молоді; формування громадянськості як основної риси особистості тощо. Звернувшись до аналізу творчості А. С. Макаренка, ми бачимо, що вона орієнтована на виховання соціально активної, творчої особистості з громадянською позицією. Адже сотні вихованців А. С. Макаренка, повернуті ним до творення активного, красивого життя, які і в мирний, і у воєнний час виявили високі громадянські якості [3].

Метою роботи є аналіз творчого доробку А. С. Макаренка з позиції громадянського виховання.

А. С. Макаренко вважав, що виховати громадянина, означає виховати патріота своєї держави, розвинути в особистості якості, які б свідчили про належність молоді людини до держави. На думку Антона Семеновича, громадянське виховання це складний процес, хоча є одним із найважливіших [3].

Виховання громадянина А. С. Макаренко вважав фундаментом формування особистості й визначив основні характерні риси, притаманні такій людині: висока загальна культура, уміння кваліфіковано працювати, політична й економічна освіченість, уміння працювати в колективі, дисциплінованість, вмотивованість дій та моральних вчинків, ціннісні орієнтації молоді тощо. Усвідомлення потреби професійного й соціального самовизначення, урахування реальних обставин, особистих нахилів і потреб держави, згідно з А. С. Макаренком, є проявом громадянськості [5].

Методи та форми виховання у своїй педагогічній діяльності педагог використовував таким чином, щоб процес виховання перетворювався на процес співдружності дітей і дорослих, домагався, щоб вихованці відчували себе творцями системи заходів, які вони виконували з великим піднесенням, оптимістичністю, вірою в завтрашній день, у свої сили. Стиль поєднання керівництва з творчими зусиллями вихованців має неocenенне значення для кінцевих результатів виховної роботи і є гарним прикладом для сьогоdnішнього покоління вихователів, які формують світогляд справжніх громадян нашої країни [6].

Виховання любові до праці як високої цінності в житті, розвиток потреби у творчій праці – частина завдання загальної системи виховання справжнього громадянина. Педагог А. С. Макаренко розробив власну концепцію громадянського виховання, згідно якої «Громадянин нового суспільства – це передусім, людина, яка працює... Трудова турбота – це не просто шлях до засобів існування, а ще й етика, філософія нового світу, думка про єдність трудящих, про нове щасливе людство. Як же ми можемо виховати цього майбутнього громадянина, якщо з малих років не даємо йому можливості пережити досвід цієї трудової турботи і в ній викувати свій характер, своє ставлення до світу, до людей...» [1].

Провідне місце у вихованні громадянина за А. С. Макаренком відводиться сім'ї. У «Книзі для батьків» педагогом розкрито загальні умови сімейного виховання, приклади батьківського авторитету, приклади трудового виховання в сім'ї, дисципліни, статевого виховання. Дитина має усвідомити історію своєї родини як частину історії народу, вивчити образи і справи своїх предків, дбати про продовження роду, збереження та примноження його традицій і цінностей. Педагог вважає, що «треба завжди пам'ятати, що дитина не тільки ваша радість, а й майбутній громадянин, що ви відповідаєте за неї перед країною. Треба передусім самому бути добрим громадянином і вносити своє громадянське самопочуття в сім'ю» [6].

Отже, громадянське виховання являє собою процес формування громадянськості як інтегративної якості особистості, яка дає можливість людині відчувати себе морально,

соціально, юридично дієздатною та захищеною. Виховання громадянина на сьогодні має надзвичайно важливе значення, адже повноцінне формування особистості обов'язково має супроводжуватися громадянською основою. Основною метою педагогічної діяльності А. С. Макаренка вважав виховання в підростаючого покоління позитивних якостей: уміння працювати в колективі, дисциплінованість, вмотивованість дій, моральних вчинків, любов до праці, виховання громадянина в сім'ї.

Література

1. Гордин Л. Ю. А. С. Макаренко 1888–1923 / Л. Ю. Гордин. – М., 1963. – 213 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради ВВР), 2014, №37-38, ст. 2004) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Назва з екрана.
3. Коротов В. М. Розвиток ідей А. С. Макаренка в теорії виховання / В. М. Коротов // Радянська педагогіка. – 1988. – № 3. – С. 21–25.
4. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/06/16/nacjonalno-patriotichne-vixovannya/>. – Назва з екрана.
5. Макаренко А. С. Педагогические сочинения : в 8 т. / А. С. Макаренко ; сост. М. Д. Виноградова, Л. Ю. Гордин, А. А. Фролов ; редкол. М. И. Кондаков (гл. ред.), В. М. Коротов и др. – М. : Педагогика, 1983-1986. – Т. 1–8. – 318 с.
6. Макаренко А. С. Книга для родителей. Лекции о воспитании детей / А. С. Макаренко. – М. : Правда, 1986. – 448 с.

ЮЗИК Марія Антонівна,

аспірантка гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України. Науковий керівник – ВАСЮК О.В., доктор педагогічних наук, доцент

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ТА ПЕДАГОГІКА ЩАСТЯ А. С. МАКАРЕНКА: ГУМАНІСТИЧНІ КОНТЕКСТИ

На сьогодні у педагогічній науці наявна значна кількість напрацювань, що розкривають сутність та структуру поняття «компетентнісний підхід» та «щастя». Однак у нашому дослідженні ми хочемо звернутися до означених понять саме в контексті підготовки вчителя початкової школи, що й визначає його актуальність.

Дослідження значною мірою ґрунтуються на теоретичних засадах як зарубіжних (І. Гербарта, Я. Коменського, Дж. Локка, І. Песталоцці, Ж. Руссо), так вітчизняних науковців (І. Беха, Г. Ващенко, С. Русової, А. Макаренка, В. Сухомлинського, К. Ушинського).

Педагогіка ХХІ ст. найбільший акцент робить на дитині, її вихованні та розвитку. Безперечно, серед найбільших завоювань нашої вітчизняної і світової культури в ХХ ст. особливо виділяється педагогічна спадщина А. С. Макаренка, яка й досі становить велике зацікавлення з боку вчених і продовжує викликати безліч суперечливих і неоднозначних тлумачень у вітчизняних і зарубіжних педагогів, а його ідеї втілюються та розвиваються у різних освітньо-виховних системах.

Під компетентнісним підходом розуміємо спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, до яких відносимо ієрархічно підпорядковані компетентності учнів: ключову, загальнопредметну, предметну. Належне місце компетентнісному підходу в початковій освіті відводиться в Державному стандарті Нової української школи [1].

О. Часнікова реалізацію компетентнісного підходу вбачає в модернізації сучасної освіти: «І змістовна, і процесуальна складові компетентнісного підходу спрямовані на досягнення нового цілісного освітнього результату, який віддзеркалює підсумок одночасного засвоєння змісту освіти й розвитку особистості, що опанувала значущий для неї зміст. В умовах компетентнісного підходу здебільшого акцентують увагу на результаті навчання; при цьому як результат розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти в різних проблемних ситуаціях, застосовувати досвід успішної діяльності у певній сфері» [5].

О. Сорока зауважує, що виникнення компетентнісного підходу пов'язане зі змінами в суспільстві, зокрема в запитах самої особистості: «Початкової ланки освіти стосуються всі світові тенденції та інновації: особистісно орієнтований підхід, інформатизація, інтеграція тощо. До них належить і компетентнісний підхід, поява якого пов'язана насамперед із кризою освіти, що полягає в протиріччі між програмовими вимогами до учня, запитами суспільства і потребами самої особистості в освіті» [4].

А. С. Макаренко стверджував, що мета його педагогічної діяльності – виховання щасливої особистості. Він описав техніку «щастя і поезії дитячого життя», виокремивши такі компоненти: 1) спрямованість на виховання поваги, пошани, довір'я до кожної особистості; 2) утвердження принципу здорового способу життя через реалізацію ігрового ритуального комплексу поведінки, прав і обов'язків вихованців, що розвиває відчуття романтики, неповторності, привабливості щоденного буття; 3) формування потреби виконувати кодекс правил поведінки через безпосереднє залучення кожного вихованця до ігрового ритуального процесу, що є достатньою умовою комфортного самопочуття особистості в колективі; 4) створення умов для самореалізації, діагностики обдарувань особистості за рахунок обов'язкового її включення в різні види навчальної, виробничої, художньої, управлінської діяльності; 5) гармонійне поєднання особистісного й колективного, що проявляється в особистості через здатність приймати духовні та матеріальні блага, а також готовність поділитися ними [2, с. 20].

Великий педагог А. С. Макаренко вбачав формування щасливої людини під впливом суспільства. Вихована людина, за А. С. Макаренко, – це «людина освічена, кваліфікована, дисциплінована; людина з розвинутим почуттям власної честі, гідності, обов'язку, поваги до інших; це людина активна, діяльна і організована, фізично загартована, життєрадісна і життєлюбна, і обов'язково щаслива... кожного дня» [3, с.108].

Аналізуючи педагогічну спадщину А. С. Макаренка, робимо висновок, що його виховним ідеалом, найвищою цінністю була Людина, систему цінностей якої складають: Любов, Честь, Гідність, Батьківщина, Добро, Справедливість.

Література

1. Державний стандарт Нової української школи [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/content/Новини/2017/08/30/project.pdf>.
2. Карпенчук С. Педагогічні ідеї А. С. Макаренка: гуманістичні контексти / С. Карпенчук // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 4 (80). – С. 118–124.
3. Ревук Ю. Соціальна суть виховання у педагогічній спадщині А. С. Макаренка / Ю. Ревук // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2016. – №54. – С. 105–112.
4. Сорока О. В. Компетентнісний підхід у підготовці вчителя початкової школи [Електрон. ресурс] / О. В. Сорока – Режим доступу : <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/996/1/КОМПЕТЕНТНІСНИЙ%20ПІДХІД%20У%20ПІДГОТОВЦІ%20ВЧИТЕЛЯ%20ПОЧАТКОВОЇ%20ШКОЛИ>.
5. Часнікова О. В. Компетентнісний підхід в освіті як основа її реформування [Електрон. ресурс] / О. В. Часнікова – Режим доступу : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2607.

ЯКИМЕНКО Єлизавета Ігорівна,
*учениця 11 класу Еколого-природничого
 ліцею №116 міста Києва*
Науковий керівник – КРОП С. І.,
*заступник директора з навчально-виховної
 роботи Еколого-природничого ліцею № 116
 м. Києва*

ВІЧНА МОЛОДІСТЬ «ПЕДАГОГІЧНОЇ ПОЕМИ» А. С. МАКАРЕНКА

Теоретична спадщина А. С. Макаренка, його переконання й блискаючий талант, що одержали повний розвиток в 20-і й 30-і роки ХХ століття, дотепер вірно служать школі, збагачують наше ідейне й творче життя. Час не гасить, а відкриває всі нові й нові грані його сподвижницької і різнобічної педагогічної праці, пережитих ним годин робочої напруги – тих дорожочинних годин, протягом яких через його руки пройшло більше 3000 дітей і підлітків.

«Педагогічній поемі» А. С. Макаренка віддав 10 років напруженої праці. Однією з найважливіших подій в історії створення цієї чудової книги є відвідування О. Горьким колонії, якою керував Макаренко. Великий інтерес письменника до наміру створити книгу про педагогічний експеримент пояснювався, за словами Макаренка, тим, що Горького жваво «цікавили нові позиції людини на землі, нові шляхи довіри до людини й нові принципи суспільної творчої дисципліни».

«Поема» розповідає, як у дитячій колонії, створеній в перші роки після громадянської війни, ішло формування «теперішньої людини» із числа безпритульних, дрібних злодіїв, людей, покалічених важкими й жорстокими умовами громадянської війни. Створення чудового за своїми ідейно-моральними якостями колективу показано в поемі широко й багатопланово.

У роботі над книгою були й зльоти, й періоди недовір'я в успіх. Бувало так, що закінчені розділи здавалися не художнім твором, а «книгою з педагогіки», написаної у формі спогадів. Упевненість у письменника вселив О.М. Горький - перший читач і редактор «Педагогічної поеми». Він писав: «На мій погляд, Поема дуже вдалася Вам. Не говорячи про значення її сюжету, про найцікавіший матеріал, Ви зуміли досить вдало розробити цей матеріал і знайшли вірний, живий і щирий тон оповідання, у якому гумор Ваш доречний, як не можна більше».

«Поема» складається із трьох частин. У її основі – хронологічний опис становлення й розвитку дуже складної виховної установи. Відмінною рисою «Поеми» є майстерне сполучення художнього оповідання, теоретичної боротьби в педагогіці 20-х років ХХ століття і публіцистиці. Тонкий художній смак А. С. Макаренка не допустив перевантаженості книги деталями побуту й подробицями педагогічних шукань. Він загострює увагу читача на фактах і подіях, які в кінцевому результаті й визначили систему виховання колективу колоністів і дуже опукло розкрили суть гуманістичної педагогіки. Морально-естетичний ідеал автор поеми знаходить в повазі до людини й у високій вимогливості до себе, у поетизації творчої праці.

А С. Макаренко був дуже обдарованою людиною. Свою педагогічну діяльність він починав у той час, коли поряд з талановитістю особливе значення мали життєвий приклад, цивільний пафос, морально-ідейна цілеспрямованість і найвища безкорисливість. Ці якості дозволили йому домогтися блискучих успіхів у боротьбі за виховання нової людини. Творчість педагога Макаренка наповнювало його прагнення передати вихованцям все багатство нового світовідчуття, порадувати їх новими перспективами, думками й почуттями, зробити їх кращими. Головне в його праці – не «приборкування» дикої ватаги безпритульників, а становлення дитячого колективу, формування особистості нової людини.

Поезія його людського й учительського подвигу, поезія збагнення й перетворення життя його вихованців логічно вилася в «Педагогічну поему» – одну із найдивніших книг світової літератури, що читають.

Секрет вічної молодості «Поєми» полягає в глибокому проникненні автора в соціальні проблеми свого часу, у діяльній любові до дітей, у сміливій постановці питання про стиль, тон, організаційні форми й засоби виховання, у тім, що авторові вдалося сказати свою нехай не дуже більшу, але необхідну правду. Як художник слова, він глибоко почував соціально-економічні зрушення в нашому суспільстві. Як педагог, він перспективно й сміло прокладав шляхи нової системи виховання. Зараз добре видно вся велич подвигу педагога-новатора. Такий досвід вимагав апробації часом. Час показав, що педагог і художник дотепер учить нас масштабно мислити, відповідально й конкретно підходити до кожного педагогічного явища.

Педагогічна майстерність була для Макаренка моральною необхідністю. Адже в основі всього, що він зробив, лежала безкомпромісна, радісна й войовнича боротьба за людину, за його завтрашню радість. Неминуща цінність «Педагогічної поеми» полягає в тому, що вона осяяна романтикою цієї боротьби, наповнена світлом мудрості й нев'янучою принадністю педагогічної праці.

ЗМІСТ

<i>АНДРУСИК Павло Петрович</i> ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ ПРОДУКТИВНОЇ ПРАЦІ ЗА МЕТОДИКОЮ А. С. МАКАРЕНКА	4
<i>БАБИЧ Уляна Дмитрівна</i> ПОГЛЯДИ ЗАРУБІЖНИХ ВЧЕНИХ НА ПЕДАГОГІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ А. МАКАРЕНКА	5
<i>БРОВЧЕНКО Олександр Олександрович</i> ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	7
<i>ВЕПРИК Ніна Олексіївна</i> УПРАВЛІНСЬКА КУЛЬТУРА У ТВОРЧОМУ СПАДКУ А.С.МАКАРЕНКА	8
<i>ГОМЕЛЯ Ніна Семенівна</i> ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ А.С.МАКАРЕНКА В КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНОГО ПІДХОДУ У ВИХОВАННІ	9
<i>ГОНЧАРЕНКО Анна Андріївна</i> ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У ГОМОГЕННИХ ГРУПАХ	10
<i>ДАНЬКЕВИЧ Віта Григорівна</i> ПЕДАГОГІКА А. С. МАКАРЕНКА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ПРОЦЕСІВ	11
<i>ЗАДОХІНА Юлія Миколаївна</i> ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ А.С. МАКАРЕНКА ЩОДО КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА	12
<i>КАПЛЯ Аліна Олександрівна</i> ПЕДАГОГІЧНА ІДЕЯ ВІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ А. С. МАКАРЕНКА В ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ	14
<i>КИЄНКО Віталій Володимирович</i> ТЕОРІЯ ГРУП ТА КОЛЕКТИВІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ А. С. МАКАРЕНКА	15
<i>КОТЛЯР Крістіна В'ячеславівна</i> ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОЇ СПАДЩИНІ А. С. МАКАРЕНКА	16
<i>КРАЙНЮКОВА Ангеліна Романівна</i> ПОГЛЯДИ А.С. МАКАРЕНКА НА ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ	19
<i>ЛЯЩУК Вікторія Юріївна</i> ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В КОЛЕКТИВІ ЗА ПЕДАГОГІЧНОЮ СПАДЩИНОЮ А. МАКАРЕНКА	20
<i>МАМОН Марія Миколаївна</i> ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ А. МАКАРЕНКА	22
<i>МАЄВСЬКИЙ Максим Віталійович</i> МЕТОДИКА ПАРАЛЕЛЬНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЇ А. МАКАРЕНКА	23
<i>МОРОЗ Олег Васильович</i> МЕТОД ЗАОХОЧЕННЯ І ПОКАРАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ А.С. МАКАРЕНКА	26
<i>НАКОНЕЧНА Марія Юріївна</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ «ПЕДАГОГІКИ СПІВРОБІТНИЦТВА»	28

ПРИХОДЬКО Ольга Сергіївна ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ А. С. МАКАРЕНКА ЩОДО СІМЕЙНИХ ВЗАЄМИН І РОДИННОГО ВИХОВАННЯ	29
РЕЗНІК Роман Олексійович А. С. МАКАРЕНКО ПРО ФОРМУВАННЯ У ВИХОВАНЦІВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ	30
РУДИК Іван Дмитрович А. С. МАКАРЕНКО ПРО ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ	31
ТАРАН Максим Володимирович ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЧЕРЕЗ КОЛЕКТИВ У СПАДЩИНІ А. С. МАКАРЕНКА	33
ТВЕРЕЗОВСЬКА Олександра Вікторівна ІНТЕЛЕКТ-КАРТИ: ВІД НАВЧАННЯ ДО САМОНАВЧАННЯ	34
ТЕРПЕНЬОВА Юлія Дмитрівна ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ІЗ ЗАХИСТУ РОСЛИН: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД	36
ТЕСЛЮК Віктор Вікторович ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНІКА У КОНТЕКСТІ ІДЕЙ А. С. МАКАРЕНКА	37
ТРУТЕНЬ Аліна Вікторівна ЕСТЕТИКО-ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЗА А. С. МАКАРЕНКОМ	38
ТУРЧИН Софія Олексіївна ЗАПОВІДЬ А.С. МАКАРЕНКА У ВИХОВАННІ ЩАСЛИВОГО ДОШКІЛЬНИКА – СПІВПРАЦЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ТА СІМ'Ї	39
ФЛЬОРА Ілона Ігорівна ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ А.С. МАКАРЕНКА НА СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ	40
ХОДАКІВСЬКА Анна Сергіївна ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У КОЛЕКТИВІ ЗА МЕТОДИКОЮ А. С. МАКАРЕНКА	41
ХОДОС Євген Іванович АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» З ПОЗИЦІЇ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ	43
ШЕВЧУК Тетяна Юрївна ДІЯЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В КОЛЕКТИВІ: МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ	44
ШОЛОМ Катерина Григорівна ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА ЗА А. С. МАКАРЕНКОМ	45
ЮЗИК Марія Антонівна КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ТА ПЕДАГОГІКА ЩАСТЯ А. С. МАКАРЕНКА: ГУМАНІСТИЧНІ КОНТЕКСТИ	47
ЯКИМЕНКО Єлизавета Ігорівна ВІЧНА МОЛОДІСТЬ «ПЕДАГОГІЧНОЇ ПОЕМИ» А. С. МАКАРЕНКА	49